

*Nechme je žít, růst
Od Afriky po Přeštice
Dvounohý pes krkavec
Co dokáže záliba a nadšení*

Hlavní sponzor
ročníku 2017

Vydává:

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA MĚSTA PLZNĚ

... VAŠE OBLÍBENÉ MÍSTO PRO ODPOČINEK I POUČENÍ

At' vám to při Prázdninové štafetě dobře šlap!

Nenechte si ujít úžasné letní putování po turistických cílech Plzeňského kraje v rámci 14. ročníku soutěže Prázdninová štafeta.

Začíná 1. července a trvá do 31. srpna; stačí se zaregistrovat na stránkách <http://stafeta.plzensky-kraj.cz>, vybrat si ze 70 nabízených cílů, vyfotografovat se u nich a sbírat body. Díky elektronické podobě soutěže se dozvíte nejen o turistických cílech, ale i letních akcích pořádaných v Plzeňském kraji.

Štafeta je určena pro mládež do 18 let a rodiny s dětmi. Letošní ročník vás zavede za barokními památkami, přírodou a turistickými zajímavostmi – například se můžete vydat po stopách filmové Popelky nebo se podívat v rámci Zoologického programu Národního parku Šumava zblízka na jeleny, či vlky.

Poznávejte západní Čechy a těšte se, že budete mezi výherci. A ceny stojí opravdu za to! Vyhrát lze zahraniční rodinný zájezd, pohled na Plzeňsko ze vzduchu, exkluzivní trička, exkurzi do Českého rozhlasu, poukázky na sportovní zboží a další věcné ceny.

Slavnostní vyhlášení vítězů a předání hlavních cen se uskuteční tradičně na mezinárodním veletrhu cestovního ruchu Plzeňského kraje ITEP 2017, který se koná ve dnech 21. až 23. září v hale TJ Lokomotiva Plzeň.

(zt)

Volí lidé, nikoliv stromy!

Loni oslavil Národní park Šumava již čtvrtstoletí své existence. Jaké to byly roky? Popsat je objektivně a nezjednodušeně – to je na objemnou studii, složitou stejně jako bylo složitých oněch pětadvacet let. Ale přes všechny rozpory, hledání společné řeči, tápání, ochrannářské i politické kauzy je lze charakterizovat jedinou naprosto vystihující větou: Děkujeme, že ho máme!

Nebyť národního parku, nebyť všech těch, kteří na nic nečekali a využili nadšené porevoluční doby k jeho vyhlášení, kdoví, jak by současná Šumava vypadala. Kam by se vzdálila od své podoby téměř nedotčené krajiny a přírody chráněné pod kuratelou hraničního pásma a vojenského výcvikového prostoru. Mnohé přece napovídá ustavičný boj o to, kolik v ní má být divočiny. Samozřejmě ochranáři a ekologičtí aktivisté by jí chtěli co nejvíce. Jenže, pozor, někdy méně znamená více a někdy více dokonce nic. I to by se mohlo stát. Ostatně projednávání nového zákona o národních parcích toho bylo svědectvím. Dokonce připustilo otázku, již by snad neměl nikdo vůbec vyslovit: Nebylo by lepší Národní park Šumava zrušit?

Návrh nového zákona, tak jak vyšel z ministerstva životního prostředí, byl tím nejlepším dárkem na počátku dalšího čtvrtstoletí parku a celé Šumavě. Jenže získá dostatečnou podporu u zde žijících lidí? Neprohloubil v nich jen pocit, že je to opět o nich, ale bez nich? Navíc jsou si vědomi komunální politické podpory. Vždyť všichni kandidáti do vedení Jihočeského a Plzeňského kraje se při loňských podzimních volbách vyjadřovali pro ochranu Šumavy. Jedním dechem ovšem dodávali, že opomenout nelze ani občany, kteří zde žijí. A jejich potřeby a nároky. Inu volí lidé, nikoliv stromy! Jenže, aby Šumava žila svým životem, tím pro ni skutečně nejprospěšnějším, potřebuje názorovou shodu, nikoliv třešnice. Neboť ne všechno vyřeší i nejnadějnější vypadající zákon.

(hy)

Foto Jaroslav Vogeltanz

Nosorožčímu mláděti Růžence byly 5. května tři měsíce. Co je pro ni v tomto věku charakteristické? „To, co pro děti: Jí, nejraději je pořád blízko mámy, je zvědavá,“ odpoví ošetřovatel Robert Bultas. A jak je to s její potravou? „Je stále na mléce i když postupně zkoušíme i rostlinnou stravu. Teď si zvyká na salát a jablka. Nosorožčice mají mléko obvykle půldruhého roku. V té době je v krmené dávce ale již značný podíl rostlinné složky,“ prozrazuje chovatel. Růženka už poznala i okolí pavilonu, protože chodí pravidelně na procházky. Většinou ale po ránu, aby měla klid, takže návštěvníci ji prozatím venku často nespátí. A její aktuální hmotnost? K 10. květnu měla 220 kg! Číslo se ale rychle mění, protože každý den přibírá 1,2 kg.

(hy) Foto Vlastimil Cihlář

Krajiny mého srdce

Josef Hart

PRÁZDNINOVÝ FAVORIT

Pokaždé, když před někým řeknu, že krajinou mého srdce je Sokolovsko, jsem za podivína. Zvláště ti zde žijící, by si nejraději poklepali na čelo. Byla to spontánní láska v mém raném dětství a vydržela dodnes. Přihodilo se to tak: Psal se rok 1953. Po měnové reformě a doprovázejících událostech byla v Plzni nevlídná atmosféra. Rodiče proto rádi přijali prázdninové pozvání příbuzného, lesníka z Favoritu u Jindřichovic.

Obrázek první: Přijíždíme vlakem do Sokolova. Nikdy předtím jsme zde nebyli. Po dlouhých lijácích jsou povrchové lomy zatopené a na záchranné práce je nasazeno vojsko. Hady náklad-

ních praguek a tatrovek vozí materiál, aby voda neohrozila město.

Obrázek druhý: Příbuzný pro nás přijíždí koňskou bryčkou a veze nás na foťovnu uprostřed lesů. Rodiče se zavazadly vzadu, já vedle něj na kozlíku. Může být pro malého kluka hezčí a romantičtější začátek prázdnin?

Obrázek třetí: Jdeme se podívat do okolí bývalého loveckého zámku. Tolik hřibů, křemenáčů, kovářů, to je snad sen. To není jako houbaření s tátou v Plzni pod Krkavcem, kde se houby opravdu hledají. Všechno bylo tak velký a silný prázdninový zážitek, že ještě dnes, v zimě, když se topí, při projíždění vesnicemi zastavím před domem s dýmajícím komínem, stáhnou okénko, nasávám nezaměnitelný oder kouře z hnědého uhlí a vzpomínám...

A poněvadž jsme na prahu prázdnin a dovolených, přeji vám, aby právě letos jste měli štěstí na kardinální úlovek zážitků, které budete nosit v hlavě a srdci, obdobně jako já, ještě hodně dlouho.

CITÁT TOHOTO ČÍSLA:

TEĎ, KDYŽ JSME SE NAUČILI LÉTAT V POVĚTRÍ JAKO PTÁCI A POTÁPĚT SE JAKO RYBY, ZBÝVÁ UŽ JEN JEDINÉ – NAUČIT SE ŽÍT NA ZEMI JAKO LIDÉ.

George Bernard Shaw (1856 – 1950), anglický dramatik, prozaik a esejista, nositel Nobelovy ceny za literaturu za rok 1925

FOTO NA TITULNÍ STRANĚ:

Žirafa Rothschildova je druhý nejvíce ohrožený poddruh žirafy. Na základě molekulárních analýz z roku 2016 již není považována za samostatný poddruh, ale za ekotyp jiného poddruhu žirafy – žirafy núbijské.

Foto Kateřina Misíková

OD TRIČEK ZPĚT K BUNDÁM

Tak aprílově rozmarň, jako ten letošní, už duben dlouho nebyl. A přede-
hru mu obstaral březen a dohru květen. V sobotu 25. 3., kdy se v zoologic-
ké a botanické zahradě vítalo astronomické jaro, neboť to meteorologické
přichází již 1. 3., atakovaly odpolední teploty hranici 20 °C. O týden poz-
ději bylo ještě tepleji. Skoro letně. Na mnohých meteorologických stani-
cích padaly teplotní rekordy. Nejtepleji s 23,7 °C bylo v Plzni-Mikulce. Jen
o pět desetin stupně byla nižší teplota ve Staňkově na Domažlicku. Do-
sud nejteplejší 1. duben s 22,2 °C byl v roce 1990 v Plzni-Boleveci. V Kar-
lovarském kraji byla na „apríla“ nejvyšší teplota v Chebu, kde naměřili
21,7 °C. Jenže v dalších dnech rtuť teploměru klesala, nebo bylo počasí
jako na houpačce. Až se po Velikonocích vrátila zima. S mrazy, sněhem,
závějemi, náledím na silnici. Z hlediska mrazíků, zejména pro rozkvetlé

broskve, třešně, ryngle a švestky, byla fatální noc ze čtvrtku na pátek.
V Plzni-Boleveci bylo 6,1 °C pod nulou, Konstantinových Lázních - 6,5 °C,
Nepomuku - 6 °C a na šumavské Kvilďe -18 °C. Z volně rostoucích dře-
vin tento mráz nesnesly např. rašící listy a květy jasanu ztepilého nebo
květy dubu. Nevydržely ani trnky, o kterých lidová moudrost praví, že
kdykoliv kvetou, mrzne.

Návrat jarních teplot předpovídali meteorologové hned po 1. máji.
Jenže potom výhled upřesnili a chladné počasí s častým deštěm nebo
dešťovými přeháňkami ponechali pro celou první květnovou deká-
du s určitým přesahem i přes ni. K malé radosti zemědělců, ale i nás
ostatních, se naplnila. Desátého května přišel ještě jeden mrazík, který
pro změnu popálil kvetoucí jahody a rašící brambory. A tak paradox-
ně začal na chráněných místech v Plzni rozkvetat šerík letos již kolem
10. dubna a 1. května nebyl ještě v plném květu. (fh)

Ze zákulisí

Útěkáři jsou (téměř) bez šance

ČAS OD ČASU SE STANE, ŽE NĚKTERÉ Z CHOVANÝCH ZVÍŘAT ZVÍTĚZÍ NAD ZABEZPEČOVACÍM SYSTÉMEM A PODAŘÍ SE MU UNIKNOUT ZE ZOO. ŠANCE TĚCHTO ÚTĚKÁŘŮ NA DELŠÍ VOLNÝ POBYT V PŘÍRODĚ JE VŠAK TĚMĚŘ NULOVÁ. DOKAZUJÍ TO I NÁSLEDUJÍCÍ PŘÍPADY.

Prozatím posledním útěkářem – a doufejme
na delší dobu – byl dikobraz. Ze zahrady ute-
kl počátkem dubna a přírodu v okolí Plzně si
užíval deset dnů. Nakonec byl chycen v Chotí-
kově, pár kilometrů od Plzně. Jako první ho ob-
jevil řidič kamionu, nejprve si myslel, že v záři
reflektorů vidí divoké prase. Uloven byl až tři
dny poté, když manželé Janečkovi zavolali do
záchranné stanice živočichů v Plzni-Doubravce.

„Odchyt nám trval dvě hodiny,“ popisuje dra-
matické chvíle zvířecí záchranář Karel Makoň.
„Nejprve zmizel v hustém křoví, pak se schoval
do čerstvě vyhrabané nory. Nakonec jsme ho
museli vykopat. Tři jsme měli co dělat, aby nám
neutekl. Je to silné a mrštné zvíře, navíc jeho
ostny jsou tvrdé a píchnutí je bolestivé.“

Namísto zpět do výběhu v zoo, neboť ten je
zaplněný dalšími dikobrazy, putoval do gymna-
ziálního zookoutku v Teplicích. A stala se věc
neuvěřitelná. Zde vzápětí utekl znovu. A na vý-
let po městě si s sebou vzal i samičku. Jejich
vrácení do školy bylo otázkou několika hodin.

Volná příroda lákala před časem i vzácného
jeřába mandžuského. Po usilovném pátrání ho
až večer chytili pracovníci záchranné stanice živo-
čichů DESOP Plzeň a městští strážníci nedaleko
Lochotinského parku. Jednalo se o jedince, který
nežije ve voliére, ale s partnerem v otevřeném vý-
běhu. Takovýmto ptákům se pravidelně upravují a
zastříhují letky, aby nebyli schopni letu. Výjimečně
se přesto některému podaří vzlétnout.

„Odchyt byl dramatický, je to velký, silný a ne-
obyčejně rychlý pták. Při pokusu o jeho chycení
se snadno vznesl a přeletěl přes člověka, nakonec
jsme ho oslnili baterkami a natlačili k plotu, kde už
byl náš,“ vzpomíná na náročný zákrok Karel Ma-
koň. Jeřáb byl v pořádku, vrátil se do zoo.

Do seznamu nepočtených útěkářů se za-
psaly i tři mangusty liščí, jež se podhrabaly
z výběhu. Dvě ošetřovateli chytili hned u mí-
sta činu, ale ve volné přírodě si dlouho nepo-
byla ani třetí. Na nedalekých Vinicích u Domu
pohádek ji odchytili přivolání městští strážní-
ci. Zmíněné zvíře je drobná šelma, která vy-

Dikobraz srstnatonosý
Foto Kateřina Misíková

padá jako větší lasička, takže nemohla venku
nikoho ohrozit.

Útěk z zvířat z plzeňské zoologické zahra-
dy jsou výjimečné a obvykle úsměvné. Před
několika lety se odpojil od rojnice nahánějící
v prostoru původní botanické zahrady unik-
lou antilopu jeden z mužů, aby si u skupiny
keřů ulevil. Vyběhlo proti němu ovšem vy-
stresované zvíře s dlouhými ostrými rohy.
Kdo byl v tu chvíli vylekanější těžko říci. Ale
za chvíličku byla antilopa odchycena a vráče-
na do výběhu.

Jeřáb mandžuský
Foto Karel Makoň

Jednou se podařilo přes upravená křídla
vzlétnout pelikánu bílému. Poletoval nad lo-
chotínskými loukami. O jeho chycení se za-
sloužil jeden z Plzeňanů procházejících po
Kilometrovce. Hodil na něj pohotově kabát
a informoval zoo. Bránící se pelikán mu kabát
nejen znečistil trusem, ale na několika mí-
stech i poškodil zobákem. Pán ale nad otázkou
náhrady škody, i když oděv nevypadal nijak
lacině, mávl rukou a dodal, že je rád, že byl
užitečný, pomohl chytit vzácného ptáka a má
zážitek, který může přidávat k lepšímu u piva.
Osádka auta, jež pelikána odvážela do zahra-
dy, byla opravdu ráda, když ho přehodila do
výběhu. Celou dobu zaujímal bojové postoj
a zobákem mával nad jejími hlavami.

Mezi úsměvné historky ovšem určitě nepat-
řil útěk dvou tygrů ussurijských v červnu 2013.
Oplocení tehdy poškodil obrovský dub, který se
vyvrátil z podmačené země a rozlámal nejen
vlastní plot, ale přerušil i elektrický ohradník.
Tygry se podařilo během chvíle uspat a přenést
do vnitřní ubikace. Nikomu se nic nestalo.

(rz)

Pětapadesátiletá dáma s dvěma omlazovacími kúrami

Akva tera v roce 1965.

Expozice Akva tera byla založena jako pobočka plzeňské zoo – patřící tehdy k Parku kultury a oddechu Plzeň (PKO) – již počátkem 60. let minulého století. Její první inventář pocházel z rušeného kroužku akvaristů při Závodním klubu ROH Škoda Plzeň. Slavnostně byla otevřena 22. července 1962 a přišlo do ní kolem 1 000 zájemců. V prvních letech přilákala ročně na 45 000 návštěvníků. Vstupné činilo jednu korunu pro dospělé a padesát haléřů pro děti.

Vznik specializované expozice v činžovním domě na Palackého tř. ve středu města bylo volným pokračováním činnosti akvaristického spolku IRIS založeného již v roce 1901 a později, v roce 1926, stojícího u začátků plzeňské zoo v Doudlevcích.

Slavnostní otevření expozice v roce 2001.

Otevření Akva tery v roce 1962 může mít spojitost i s tím, že v té době chyběla v Plzni zoo. Ta původní byla pro infekci uzavřená a nová na Lochotíně nebyla ještě otevřena.

Akva tera z počátku představovala návštěvníkům jedovaté hady, krokodýly, velké druhy žab a malé savce; později se změnila spíše na akvarijní expozici. Zásilky živočichů získávala z Kuby, Egypta, Sovětského svazu, ale i USA.

Její vedoucí Zdeněk Veselý (pozdější vedoucí celé zoo) zde pořizuje desítky snímků, které společně s články publikuje v domácím, ale především zahraničním tisku.

Na jaře 1963 se expozice chlubit prvním velkým hadem – kraťoučnou tygrovou. K vidění jsou též blavoři, chřestýš zelený, želvy stepní, řecké a tereky kolumbijské a první „plzeňský“ varan – varan nilský. V létě 1964 zde žijí již čtyři druhy varanů, přibylí varan bengálský, skvrnitý a žlutavý. Počátkem roku

1965 láká návštěvníky nová třímetrová krajta tygrová. K unikátním přírůstkům patří též tři ropuchy Blombergovy, první svého druhu v Československu.

Počátkem 80. let minulého století je to již jiná Akva tera, než byla v době svých začátků. Plazi jsou chováni jen okrajově, převládají akvarijní rybky. Jsou zastoupeny ve více než 50 druzích. Chov obojživelníků skončil už o několik let dříve, kolem roku 1977.

V roce 1987 byla expozice opětovně otevřena po celkové rekonstrukci, a to především jako akvaristická výstava. Nabízela 47 druhů ryb a čtyři druhy plazů. Zatímco akvária byla moderní, problematické bylo technické vybavení. Nejvíce nedostatků vykazoval systém vzduchování.

První chovatelskou změnou v Akva tera po přelomovém roce 1989 bylo zavedení v té době málo známé mořské akvaristiky. Přes tehdejší výraznou orientaci společností na Evropu a Západ, impulsem byla kooperace s ukrajinskou zoo v Oděse. Její ředitel by totiž Čech s vazbami na Plzeňsko. Bylo rozhodnuto, že čtyři největší akvária, každé o objemu 1 000 l vody, budou představovat černomořskou faunu. Pro značnou poruchovost rumunských chladících agregátů byla ovšem asi po roce a čtvrt černomořská expozice zrušena.

Stavební úpravy, rekonstrukce a nová výstava, které charakterizují zoologickou zahradu od druhé poloviny devadesátých let 20. stol. až po současnost, neminuly ani specializovanou expozici na Palackého tř. Počátkem roku 1998 se návštěvníkům zcela uzavřela, aby je po třech letech přivítala v prostředí odpovídajícím novému tisíciletí.

S možností prakticky neomezeného cestování a otevření se světu narůstal počet zabavených zvířat dovezených do ČR nelegálně a v rozporu s mezinárodní úmluvou CITES. Stát však neměl do soudního vyřízení žádnou možnost jejich delšího držení. Obrátil se proto na zoo, zda by se o ně nemohly postarat v rámci zřízení tzv. záchranných center. Plzeňská zahrada jako jedna z mála založila v zázemí Akva tery záchranné centrum pro plazy a nižší živočichy. V dalších letech se společně s pražskou zoo postarala o největší počet zabavených plazů. Odměnou bylo získání např. početné

I bezobratlí jsou krásní: africký zlatohlávek rodu *Mecynorrhina*.

skupiny krajt zelených, několika druhů vzácných stromových varanů nebo želv. Část živočichů ze záchranného centra přešla do expoziční nebo chovatelské části Akva tery a někteří se i úspěšně rozmnožují.

Autorem nové a dosud existující tváře Akva tery se stal tehdejší hlavní zoolog a kurátor plazů MVDr. Vítězslav Honsa. Hlavní expozici pojal jako jeskyni tvořenou umělými skalami v kombinaci se stříkaným obarveným betonem, do něhož jsou komponována jednotlivá terária a akvária.

Specializovaná expozice na Palackého tř. se stává opět především „terou“. Zvyšuje se počet zaměstnanců – chovatelský kolektiv tvoří vedoucí a čtyři ošetřovatelé. Do kolektivu patří dále dvě pokladní.

Nové prostorné zázemí dovolilo chov bezobratlých živočichů a vlastní produkci krmných cvrčků, které téměř pokrývají jejich spotřebu.

Akva tera se v nové podobě otevřela pro veřejnost 31. ledna 2001. V tomto roce ji navštívilo přes 50 000 lidí. V dalších letech návštěvnost pochopitelně klesla a ustálila se na 15 000 až 20 000 zájemcích. Výjimkou byl rok 2005, kdy sem světová výstava sklípkanů přilákala řadu návštěvníků z celé republiky. Bylo zde vystaveno na 140 druhů těchto pavouků, unikátní množství v rámci evropských zoo.

(Podle knihy AKVA TERA – teraristická perla uprostřed města)

Foto archiv Zoo a BZ

Velice zajímavá žabka rosnička včelí.

Mějte i Vy v zoo své zvířátko!
Stačí si vybrat a zavolat 378 038 303 (325).

Kmotři se představují

Anissa znamená silná

Devatenácté plzeňské velbloudě přišlo na svět dva dny před prvním jarním dnem. Pokud by se byl porod zpozdil o jediný den, bylo jeho datum shodné s pořadím mláďete. Jeho rodiči jsou Goldie a Mulisák. Kmotrem mladé samičky se stal počátkem května primátor Plzně Martin Zrzavecký. Vybrané jméno Anissa znamená silná a pro mláďe je přiléhavé, neboť bylo od prvních dnů života velké, vitální a silné.

Dvouhřbých velbloudů bylo v plzeňské zoo chováno 36 jedinců, z toho 19 se zde narodilo. Současné stádo je pětičlenné. (vr)

Foto 2x Kateřina Misíková

Primátor Martin Zrzavecký při krmení velbloudů.

LÜFTNERCE VÉVODÍ BARON

V polovině března se narodilo na statku Lüftnerka po víceleté přestávce hříbě. Je potomkem klisny Mary plemene Českomoravský belgik. Jedná se o tažného koně často využívaného pro práci v lese. Kolekci domácích zvířat obohatil v loňském roce. Hříbeček je velice vitální, za pěkného počasí je denně ke spatření ve výběhu na nádvoří statku. Pokud byste ho chtěli oslovit jménem, jmenuje se Baron. Na návrh ošetřovatelů ho takto pokřtil na počátku dubna místostarosta Městského obvodu Plzeň 1 Jiří Uhlík. (mv)

Vyznání

Mgr. Věry Janečkové ze Střední odborné školy ve Stříbře *Proč nepokračovat...*

První „rande“ jsme měli už před několika lety. Kdo? Střední odborná škola Stříbro a Zoologická a botanická zahrada města Plzně. Tehdy jsme společně domlouvali odbornou praxi pro studenty oboru Přírodovědné lyceum. Pak jsme s některými studenty absolvovali fantastickou prohlídku zahrady s Mgr. M. Vobrubou. Občas jsme zde žákům zpestřovali výuku odborných předmětů. Před dvěma lety jsme ve škole rozšířili zastoupení

vyučovaných předmětů o exotickou zoologii. A v poslední době jsme vzájemnou spolupráci obohatili hned o tři velké akce. V lednu 2016 jsme připravili společně s ošetřovateli hospodářských zvířat v zoo a environmentálním centrem Lüftnerka pro některé třídy z 1. ZŠ Plzeň na Lüftnerce Den na statku. Na začátku školního roku 2016/17 jsme se na statek vrátili hned dvakrát. Nejprve jsme zde žákům plzeňských základních škol představili aktivity a obory naší školy. Poté jsme se stali na jeden den součástí tradičního zářijového festivalu lidových řemesel a dovedností. Měla jsem radost, že o oba programy byl zájem a návštěvníkům se líbily. Například nabízené sýry podle domácích receptur tak chutnaly, že nezbyl jediný korbáčik.

Na statku se líbilo i nám. První den festivalu sice téměř celý propršel. My jsme si na počasí ale až tak nestěžovali, protože nás sblížilo s dalšími účinkujícími. Měli jsme čas nahlédnout do jejich

stánků, podívat se, jak se rodí různé předměty. Obdivovali jsme ručně vyráběné šperky, chválili dekorace, jež mají zútulnit naše domovy. A když se zdálo, že už není co objevovat, stanuli jsme před mistrem kadeřnickým, který nám byl ochoten za dobrý koláč upravit mokré vlasy...

Při Dnu statku byly některé činnosti zaznamenány i na film. Od kameramana jsme se dozvěděli, že jsou to záběry pro vznikající výukový film o zpracování zemědělských produktů. Později jsme byli informováni, že by se v něm měla naše škola objevit i v dalších záběrech.

Věřím, že i v budoucnu budu mít možnost se podílet na dalších akcích, jimiž se bude Střední odborná škola ve Stříbře prezentovat v plzeňské zoologické a botanické zahradě. Obě strany se při těch předchozích přesvědčily, že je to spolupráce zajímavá a oboustranně přínosná. Tak proč v ní, dle mého názoru, nadále nepokračovat!

(rd)

Foto archiv V. J.

Zoologické zahrady III. tisíciletí

ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA SE PODÍLÍ NA ŘADĚ ZÁCHRANNÝCH PROJEKTŮ, AŽ SE JIŽ ZÁCHRANA OHROŽENÝCH DRUHŮ ŽIVOČICHŮ A ROSTLIN ODEHRÁVÁ PŘÍMO VE VOLNÉ PŘÍRODĚ (IN SITU) NEBO V PĚČI ČLOVĚKA (EX SITU). JEJÍ NEJNOVĚJŠÍ AKTIVITOU JE ZAPOJENÍ SE DO PROJEKTU NA POSÍLENÍ POPULACE SÝČKA OBECNÉHO V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH.

DŘÍVE HOJNÝ, DNES NA POKRAJI VYHYNUTÍ

Nositel projektu Chov a repatriace sýčka obecného je základní organizace Českého svazu ochránců přírody Spálené Poříčí, která je provozovatelem záchranné stanice živočichů. Důležitým partnerem je Krajský úřad Plzeňského kraje, odbor životního prostředí. Cílem projektu je přirozený odchov sýčků obecných v lidské péči s následným vypuštěním (repatriací) do vhodných biotopů v Plzeňském kraji. V roce 2017 je to lokalita v okrese Klatovy.

Přirozeně odchovaní jedinci jsou nejprve umístěni do prostorné rozletové voliery a poté do vypouštěcí klece. Hnízdní budky jsou rozmístěny v širším okolí vybrané lokality. Před repatriací jsou ptáci označeni identifikačním kroužkem a VHF vysílačem, díky nimž je možno monitorovat jejich počínání. Samozřejmostí jsou parazitologická vyšetření, záznamy biometrických dat, také byly odebrány vzorky pro genetickou analýzu.

Prvních devět vhodných jedinců odchovaných v ZO ČSOP Spálené Poříčí, zoo Plzeň a Praha bylo po více jak měsíční přípravě vypuštěno do volné přírody v dubnu.

V minulosti byl sýček obecný na území ČR velice hojnou sovou, ale v současné době patří mezi kriticky ohrožené druhy. Je to především v důsledku masivní ztráty přirozeného biotopu. V letech 2001 – 2003 byl počet hnízdicích párů v Česku odhadnut pouze na 120 až 180 a jeho stav patrně dále klesá. Výrazný pokles byl zaznamenán v celé Evropě.

Sýček obecný je typickým druhem sovy zemědělské krajiny, jehož populace byla zásadním způsobem ovlivněna přechodem od extenzivního maloplošného hospodaření k velkovýrobnímu. To vedlo k tomu, že se přestěhoval do blízkosti lidských sídel.

Tato malá sova z čeledi puštíkovitých je rozšířená v severní Africe, v celé Evropě kromě Skandinávského poloostrova, na Blízkém východě a ve střední Asii až po Koreu. Během 19. století byla uměle vysazena i ve Velké Británii a v roce 1906 také na Novém Zélandu.

Sýčka obecného nalezneme celoročně především v otevřené krajině, nejčastěji na polích nebo loukách, na okrajích listnatých lesů a v poslední době docela hojně i ve vesnicích a městech s dostatkem stromů. Je aktivní zejména v noci, ačkoli v kulturní krajině již často přešel na denní aktivitu. Většinu dne tráví přikrčený na svých vyvýšených pozorovatelnách a bedlivě sleduje okolí. Nejčastěji se ozývá výrazným „uhu“ nebo „kliu“. Samec se při toku prezentuje silným „guuk“ a jako varovný signál používá svižné „kju“.

Sýčci se živí především drobnými hlodavci, nejčastěji hraboši polními, jinými menšími savci, hmyzem, ještěrkami, žábami nebo hady; pro mláďata jsou hlavní složkou potravy především žížaly. Po spatření kořisti ji sýčkové překvapí rychlým výpadem z pozorovateln, přičemž ji uchopí do svých silných drápů. Menší kořist požírá na zemi, větší si obvykle vynáší na vyvýšené místo.

Hnízdí od dubna do července. Nejčastěji v dutinách starých listnatých stromů, ale i ve stodolách, na půdách, v opuštěných budovách, příležitostně i v ptačích budkách. Samice klade jednu snůšku obsahující 4 až 5 vajec, doba inkubace je 28 dní. Na rozdíl od většiny sov začíná samice na vejcích sedět až po snesení posledního vejce, což má za následek, že nejsou mezi mláďaty značné věkové rozdíly. Ta začínají již ve dvou týdnech létat a po měsíci života opouštějí jako již zcela samostatná teritoria rodičů.

Fota na stránce
Kateřina Misíková

LET IT GROW - Nechme je žít, růst ...

První máj v Zoologické a botanické zahradě města Plzně patří tradičně kampaním vyhlášeným EAZA (Evropská asociace zoologických zahrad a akvárií) a současně jsou prezentovány záchranné projekty podporované plzeňskou zoo.

Kampaně EAZA jsou dvouleté, letošní ročník se proto opět zabýval pěstováním přírody kolem nás (biodiverzitou). Všichni účastníci propagovali potřebu zachování u nás původních druhů živočichů a rostlin. Poukazovali na úbytek druhů, na zavlečené a nepůvodní druhy a také na to, jaký to vše má vliv na zdravé ekosystémy. Získané finanční prostředky putovaly na sbírkový účet zoo a bude z nich podpořena ochrana chřástala polního v Plzeňském kraji, záchranná stanice Talarak na Filipínách a záchrana biotopů pro zmizí Latifovu v Íránu.

Velký dík patří ZŠ Zbiroh, která představila projekt Menu pro změnu, a na sbírkový účet poukázala 2 222 Kč; dále Gymnázium Františka Křižíka Plzeň, jež si pro prvomájové May Day připravilo projekt o mravencích a na záchranné aktivity poukázalo 1 067 Kč. Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením ČR, pobočný spolek Praha-západ prezentoval projekty zoo a vydělal 4 800 Kč. Církevní ZŠ a SŠ Plzeň (dříve Spálené Poříčí) se dlouhá léta stará o orchideovou loučku ve Spáleném Poříčí. Od ní putovalo na sbírkové konto 1 125 Kč. ZO ČSOP Spálené Poříčí upozorňovala na potřebu pomoci obojživelníkům. Návštěvníci si mohli vyzkoušet zachraňovat žáby při improvizovaném transferu. Zde se na projekty vybralo 1 235 Kč. Na druhém stanovišti místní ZŠ a MŠ propagovaly tak potřebné hmyzí hotely – projekty podpořily 2 878 Kč. Po letech také přijela ZŠ Domažlice s ohroženými druhy a biotopy zvířat a také dvě tachovské školy – ZŠ Kostelní a ZŠ Hornická. Společně na jednom stanovišti prezentovali hravou formou pestrost přírody.

Před restaurací Kiboko se mohli zájemci podívat např. na monitoring chřástalů polních. Zoo také připravila několik interaktivních naučných stanovišť. Hostem letošního May Day byla Mgr. Hana Svobodová ze Zoo Hodonín s projektem na ochranu mořských želv v Indonésii. Veřejnost se tak mohla setkat s autentickým realizátorem záchranného projektu.

Finanční výsledek prvomájového dne věnovaného biodiverzitě obohatil sbírkové konto o 22 800 Kč.

Rubriku připravila Jiřina Pešová

Kuandu číslo šest

Mezi roztomilé přírůstky jara 2017 v zoo Plzeň patří již šesté mládě jihoamerických stromových dikobrazů kuandu obecných; na svět přišlo v polovině dubna. Zvíře žije v Amazonském pavilonu ve společné jihoamerické expozici s nočními opicemi mirikami a pásovcí štětinatými. Pavilon byl postaven z evropských peněz v rámci dotace ROP Jihozápad a je součástí projektu Stopy člověka v přírodě.

Chov kuandu se v Plzni daří a potomci chovného páru postupně obohacují další zoo. Zahradu je rozmnožuje od podzimu 2013, chovný pár tedy stíhá i dva potomky v jediném kalendářním roce.

Podle webu zootierliste.de nyní chová toto jihoamerické zvíře 15 evropských zoo.

(mv)

Foto 2x Kateřina Misíková

Foto Kateřina Misíková

Dingové jsou opět tři

Před 40 lety byli dingové v tuzemských zoo a chovech častí, dokonce natolik, že je měly i mnohé tzv. zookoutky; celkem zde bylo přes 15 jejich chovatelů. Postupem času se ale z našich zoologických zahrad vytráceli, až několik let zde chyběli úplně. V Evropě je nyní chová pouze na 30 zoo.

V Zoologické a botanické zahradě města Plzně jsou dingové k vidění od roku 2013, kdy v rámci Australského léta byla přivezena mladá trojice z Tierparku Berlín. První mláďata – čtyři jedince – odchovávali v roce 2014.

Posléze se mláďata i jedna ze samiček vypravili do světa a v Plzni zůstal pár těchto zvířat. Od konce ledna 2017 odchovává roztomilou samičku. Ke spatření jsou dingové v jihovýchodní části zahrady.

(mv)

List z herbáře

Podoba je určitě nespojuje

Voskovka perlucha (*Hoya lacunosa*) z čeledi rostlin klejovitých je oblíbenou pokojovou rostlinou – tropickou polokeřovou lianou s tenkými a lysými lodyhami, které dosahují až jednoho metru délky.

Její domovem jsou Indonésie, Malajsie, Singapur, Thajsko a Indie. Ozdobné jsou i dužnaté lesklé listy, ale hlavně až třicetikvěté okoličnaté, níci květenství na poměrně dlouhé stopce. Květy jsou velmi výrazně vonné, především v noci.

Pěstebně není perlucha náročná, snáší i polostín. Největší chybou je odštipování odkvétajících květenství, neboť na stopkách vykvétají další květenství.

Mezi českou původní květenou je čeleď klejovitých zastoupena jedinou rostlinou – tolitou lékařskou (*Vincetoxicum hirundinaria*). Je to vytrvalá, 30 až 140 cm vysoká bylina s přímou, obvykle

le nevětvitou lodyhou a vejčitými, na bázi srdčitě vykrojenými listy. V jejich úžlabích vykvétají od května do července bílé až žlutobílé květy ve vrcholcích.

S tolitou lékařskou se setkáme na výslunných a suchých travnatých, křovinatých nebo skalnatých stráních, na lesních světlinách a okrajích, v lesostepích, nejvíce v teplejších oblastech republiky. Její výskyt v západních Čechách je poměrně častý.

Rostlina obsahuje zejména v oddenku, ale též dalších částech jedovatý glykosid vincetoxin. Ten se dříve využíval v lidovém léčitelství jako výborný močopudný a potopudný prostředek k vylučování toxických splodin látkové výměny. Občas byla v minulosti užívána jako náhražková přadná rostlina, neboť ve stonku obsahuje dlouhá, jemná a pevná vlákna.

(wb)

Foto (repro)

Od Afriky po Přestice

CO TAK ASI MŮŽE BÝT ZAJÍMAVÉHO NA PRASATECH?, ŘEKNE SI LECKTERÝ ČTENÁŘ. PROTO EDITOR TOHOTO ČLÁNKU ANI NEDAL JEHO NÁZEV DO TITULKU. ZAČTĚTE SE ALE DO NÁSLEDUJÍCÍCH ŘÁDKŮ A URČITĚ ZMĚNÍTE PŮVODNÍ NÁZOR... A ZJIŠTÍTE, ŽE O TĚCHTO ZVÍŘATECH ZŘEJMĚ OBECNĚ ZASE TOLIK NEVÍME. VŽDYŤ PROČ BYCHOM ŘÍKALI UŠPINĚNÉMU DÍTĚTI, ŽE JE JAKO PRASE, KDYŽ ONO JE VE SKUTEČNOSTI VELICE ČISTOTNÉ?...

Pod české označení prase spadají v současné době čtyři příbuzné rody nepřežvýkavých sudokopytníků patřících do čeledi prasatovitých a podčeledí pravá prasata nebo bradavičnatá prasata. Původně tento název patřil pouze praseti divokému a jeho domestikované formě praseti domácímu. Není bez zajímavosti, že mezi fosiliemi se našel značný počet vyhynulých druhů prasat.

V Zoologické a botanické zahradě města Plzně se lze setkat se dvěma zástupci prasatovitých. V její africké části s prasetem savanovým a na statku Lüftnerka s prasetem domácím.

Za potravou po kolenou

Prase savanové žije v savanách a lesích subsaharské Afriky. Dříve bylo uváděno jako poddruh prasete bradavičnatého, dnes se ale obě pokládají za samostatné druhy. Zatímco prase bradavičnaté žije v severní Keni, Somálsku a východní Etiopii, prase savanové obývá velkou oblast střední, jižní a východní Afriky od Eritrey po Jihoafrickou republiku. Dorůstá délky 1,3 – 1,7 m, ocas měří až 50 cm. Výška v kohoutku dosahuje 70 – 85 cm, hmotnost se pohybuje v rozmezí 120 až 150 kg. Bachyně je asi o 20 procent menší než kanec.

Prase bradavičnaté má šedé až hnědočervené zbarvení, většina těla je lysá, nebo porostlá jen řídkými štětinami. Na hřbetě jsou však dlouhé a vytvářejí zřetelnou hřívu. Hlava je velká s velmi vyvinutými vzhůru zahnutými tesáky; u kanců mohou měřit až 60 cm! Ze smyslů je nejlepší čich.

Od příbuzného prasete bradavičnatého se prase savanové odlišuje především větší velikostí. Typické je pro něj klečení na kolenou předních končetin. Živí se hlavně různými travinami, a to jak jejich nadzemními částmi, tak i oddenky a kořeny, ale také plody, kořeny a hlízami rostlin. Příležitostně požírá i bezobratlé živočichy, drobné obratlovce a nepohrde ani mršinami a trusem jiných živočichů.

Prasata savanová nejsou příliš společenská zvířata. Rodinné skupiny tvoří samice s mláďaty, kanci jsou samotáři. Aktivní jsou za soumraku a v noci, den většinou tráví v noře. Ta bývá velmi hluboká, klidně až 10 m. V ní zvířata odpočívají a ukrývají před predátory, samice zde rodí selata. Jejich nepřáteli jsou zejména lvi, levharti a psi hyenovití, prase se jim však často dokáže ubránit. Je-li postřelené, mnohdy napadne i člověka a dokáže ho svými tesáky smrtelně zranit.

Pohlavní zralosti dosahují prasata savanová ve věku 18 – 24 měsíců. Samci se však do páření zapojují až od čtyř let. Samice se většinou páří s více kanci. Březost má společně s prasetem bradavičnatým šest měsíců, někdy i déle, což je nejvíce ze všech druhů prasat. Rodí tři až čtyři, výjimečně dokonce osm dobře vyvinutých selat o hmotnosti kolem 0,5 kg. Prvních sedm týdnů života prožijí v noře a ještě další dva měsíce je matka vodí a kojí. Samec se o mláďata nestará. V přírodě se prasata savanová dožívají i více než patnácti let, v zajetí i více než dvacet.

Nato, že prase savanové, není žádný krásavec ani mimořádně vzácné zvíře, mělo docela vlivné kmo-

Prase savanové

Přestický černostrakatý

try: Mláďata z vrhu v roce 2013 si vybrali za „svá“ zvířátka nejvyšší představitelé Regionálního operačního programu Jihozápad.

V roce 2015 mělo prase savanové v plzeňské zoo kratší chovatelskou pauzu, ale už je v ní opět k vidění, byť prozatím v jediném exempláři.

Nunva, běhoun, krmník – stále prase

Prase domácí bylo vyšlechtěno z prasete divokého, a to do řady plemen. (Např. Duroc, Pietrain, Bílé ušlechtilé, Mangalica, Novozélandské prase kune-kune, Čínské příkuklené, Gottingenské miniprasátko.) Jejich velikost je velmi rozdílná. Hmotnost se pohybuje od 30 do 400 kg, délka těla od 50 cm až k 250 cm, výška v kohoutku je 35 – 90 cm. Z hlediska potravy jde o všežravce.

Zřejmě žádné další hospodářské zvíře nemá tolik rozlišujících pojmů jako právě prase. Vykastrovaní samci se nazývají vepř, nevykastrovaní kanci. Samice se označuje jako prasnice (někdy bývá význam zúžen na samice před porodem); samice, která již rodila, je svině (někdy se toto pojmenování užívá i v širším významu jako synonymum prasnice) nebo bachyně. Samice, jež porodila, se opasila. Pokud je vykastrovaná, mluvíme o nunvě, což je odvozeno ze staročeského výrazu pro jeptišku – nunvici. Mláďe je sele nebo podsvinče, po odstavení běhoun. Jatečné prase chované pro maso se nazývá krmník nebo pečenáč.

Počátek domestikace prasat se datuje do období 9. – 7. tisíciletí př. n. l. Patrně k ní došlo nezávisle na sobě v několika kulturních centrech – v jihovýchodní Asii nebo jižní Číně, v Mezopotámii a ve střední Evropě. Zde a v severní Evropě byl uplatňován nejednodušší způsob chovu: Zvířata se do podzimu volně pásala v lese a na zimu se většina z nich porazila. Převážně se chleběch se začala prasata chovat až od 18. stol. Od poloviny 20. stol. se prosazuje chov ve velkokapacitních vepřinech.

Prasečí velmocí je v současné době Čína, významná je produkce vepřového také v USA, západní Evropě a Rusku. V ČR se na konci minulého století chovalo více než 4 100 000 kusů, k 31. prosinci 2005 to však bylo již pouze 2 876 834 zvířat a produkce dále klesá.

Mezi zajímavostí patří následující informace: Ve Francii jsou prasata využívána pro hledání lanýžů, v bývalé Jugoslávii se uplatnila při zneškodňování min. Pro podobnost svých orgánů s lidskými je prase ve vyspělých zemích jedním z nejpoužívanějších laboratorních zvířat.

Tradice pokračuje v Mladoticích

Na statku Lüftnerka je prase domácí reprezentováno Přestickým černostrakatým. Oprávněně. Jde o krajové plemeno vyšlechtěné na Přesticku a do dnes chované v několika lokalitách Plzeňského kraje, především jako genetický zdroj; bylo jím uznáno v roce 1992. Vzniklo pravděpodobně křížením českého prasete (českého hřebenáče) a švábsko-hallského barevného prasete (bavorského), které se ve druhé polovině 19. století chovalo na Přesticku, Klatovsku a Domažlicku. Bylo dále zušlechťováno a v roce 1964 bylo vyhlášeno samostatným plemenem. To už však bylo dávno za zenitem své obliby a zastoupení mezi ostatními plemeny. Zejména proto, že je sádelným typem. Však také největší kusy dosahují hmotnosti 200 až 400 kg.

Na památku přestického černostrakatého plemene a k uctění vynikající práce zemědělců na Přesticku a plemenářů je v Přesticích v místech administrativní budovy bývalého zemědělského družstva u hlavní silnice Plzeň – Klatovy umístěno sousoší dvou prasat z kameniny od autora Jaroslava Podmola.

V současné době je hlavním chovatelem tohoto plemene ZD Mladotice na severním Plzeňsku. Odtud pochází i plemenná prasnice na statku Lüftnerka.

Před více než 100 lety se začalo přestickým mladým mužům s posměchem říkat „přestický kanec“. Na tuto invetivu vtipně odpověděl herec Jindřich Plachta, který do města jezdil na návštěvu příbuzných. V bývalé restauraci U Brčků po několika sklenkách vína 29. 9. 1942 zanechal tento vzkaz: „Jsem rád, že mne počítáte mezi kance. Ať jsme kanci, jen když nejsme svixé. Nazdar Váš Jindřich Plachta.“

Poválečný návrat divočáků

S předkem prasete domácího – prasetem divokým – se v plzeňské zoo nesetkáte. Zato ve volné přírodě se s ním lze potkat stále častěji.

Jako škodná zvěř bylo v 19. a 20. století prakticky vyhubeno. Teprve po druhé světové válce se objevila volně žijící divoká prasata; byla to zvířata uprchlá ze zrušených obor a migrující z Bavorska a Polska. Od počátku padesátých let minulého století začal počet divočáků u nás rapidně vzrůstat a v současnosti jsou na mnohých místech již přemnoženým druhem. Ročně se u nás odstřelí asi 200 000 jedinců a počet ulovených zvířat má mírně stoupající trend. (zh)

Foto Kateřina Misíková, IRIS Miroslav Volf

Minimum pro ochránce a přátele přírody

Rokycanští ochránci slavili

Pětáctřet let od založení si připomněli 7. dubna členové rokycanské základní organizace Českého svazu ochránců přírody. V současné době patří pod vedením předsedy a dlouholetého ochránce Pavla Moulise k nejaktivnějším a nejznámějším v západních Čechách. Provozuje záchranou stanici živočichů pro východní část Plzeňského kraje a západní část Středních Čech a centrum ekologické výchovy. Pro zájemce z řad veřejnosti pořádá přírodovědné vycházky, výlety a zájezdy. (rd)

NE ZEMĚDĚLSTVÍ NIČÍCÍMU KRAJINU

Současný systém zemědělství ničí životní prostředí ve většině členských zemí Evropské unie. Podle organizací BirdLife Europe (Mezinárodní rady pro ochranu ptáků), WWF (Světového fondu na ochranu přírody) a EEB (Evropské environmentální kanceláře) hlavní podíl viny nese Společná zemědělská politika EU. Proto spustily společnou kampaň Living land (Za živou přírodu), která vyzvala veřejnost ke společnému oslovení Evropské komise za takovou reformu zemědělské politiky, jež bude chránit prostředí, v němž žijeme. Vždyť za poslední roky zmizela ze zemědělské krajiny polovina ptačích druhů, výrazně se snížila druhová pestrost motýlů, včel.

U příležitosti představení Společné zemědělské politiky EU po roce 2020 zpracovaly pod názvem Living land výše uvedené organizace svou vlastní vizi příštího směřování evropského zemědělství. Jejím mottem je podpora lokální produkce i zpracovatelského průmyslu a naopak omezení dovozu a výroby potravin a krmiv získaných neudržitelným způsobem, zaměření se na zdravé potraviny.

Za měsíc trvání kampaně Living land s ní vyjádřilo souhlas téměř 260 tisíc občanů EU a 600 organizací a podniků. (os)

Smutná, velmi smutná čísla

Od nového pololetí má vstoupit v platnost zákon, který už tu měl platit několik let. Jsou s ním spojeny totiž dvě pro nás všechny velmi, velmi špatné a smutné zprávy: První říká: Dotace na ochranu přírody za 9,4 miliardy korun v letech 2013 až 2015 výrazně nezlepšily stav přírody v Česku. Druhá informace je ještě hroznivější: Každý den je u nás zastavěno 12 – 15 ha zemědělské půdy, čili tři pražská Václavská náměstí. Ale není to jediná tragedie, jež se na našem venkově děje. Deště každoročně spláchnou do potoků a řek z polí přes 20 milionů (!) tun ornice. Přitom ta se tvoří stovky let a rozhoduje o jejich úrodnosti. Škoda se co 12 měsíců vyšplhá na 9 miliard Kč! Odborníci znají důvod i viníka: Není to klimatická změna, ale špatné hospodaření na polích. Přílišné zastoupení energetických plodin řepky a kukuřice a používání stále těžší zemědělské techniky, která ničí strukturu půdy. Zákon má poskytnout řešení a ochranu, jak do budoucna těmto smyvkům předejít. Prováděcí vyhláška zemědělcům určí, kolik tun ornice se může konkrétně v daném místě za rok ztratit. A s ní přijdou i úřednické kontroly a velké finanční postihy. Přitom nejúčinnější prevencí proti vodní erozi by bylo nastavit zemědělcům takové ekonomické stimuly, aby nemuseli kvůli přežití pěstovat především řepku a kukuřici, mohli na polích opět sít střídat v osevních postupech plodiny a vracet do půdy humus. (hy)

Jarní transfer v Plzni-Valše zachránil na osmdesát žab

Především ropuchy obecné a několik druhů skokanů se brzy na jaře stěhují z míst, kde strávily zimu a vydávají se pářit do rybníků a tůň. Někdy ovšem jejich cesty vedou přes rušné silnice, kde není v silách řidičů se všem obojživelníkům vyhnout. Část z nich končí pod koly – bohužel někteří řidiči z toho mají ještě radost. Jedním z kritických míst v Plzni je komunikace na Valše. Na základě spolupráce plzeňské zoologické a botanické zahrady na záchraných projektech iniciovaných Ing. Jiřím Vlčkem z Odboru životního prostředí Krajského úřadu Plzeňského kraje nabídla pomoc i při tomto jarním žabím transferu. Získala pro něj sedm dobrovolníků, většinou z řad obyvatel žijících v dané lokalitě. Kolem silnice v kritickém úseku byly postaveny oplůtky, za nimiž byly do země vsunuty kbelíky, kde končily žabky chtějící se dostat na druhou stranu komunikace. Dobrovolníci je chodili přibližně tři týdny obětavě vybírat a monitorovat. Díky jejich zájmu a pomoci bylo toto jaro zachráněno 81 obojživelníků. (km)

Na statku Lüftnerka

CO JE ČESKÉ, TO JE HEZKÉ!

VE DNECH OD 18. DO 19. A 25. AŽ 26. SRPNA 2017 SE USKUTEČNÍ NA STATKU LÜFTNERKA NETRADIČNÍ VÝSTAVA DROBNÉHO DOMÁČÍHO ZVÍŘECTVA.

Zoologická a botanická zahrada města Plzně ji pořádá ve spolupráci s Oblastní organizací Českého svazu chovatelů Plzeň a zve na ni nejen milovníky chovu králíků, holubů a drůbeže. Ve dvou víkendových termínech budou v expozicích vystaveny desítky plemen v mnoha barevných rázech, především však česká plemena.

Letos dochází k obnově tváře statku Lüftnerka, preferuje se chov původních domácích plemen a zároveň se zde představí řada odrůd užitek-
kových i okrasných rostlin vyšlechtěných v ČR.

Expozice budou doplněny léčivými a užitkovými rostlinami, které rostou všude kolem nás. Mnohé z nich byly a jsou využívány od nepaměti, na některé se už dávno zapomnělo. (jp)

*Cestu na statek od výběhu
tygrů ussurijských nově doprovází
záhon s bylinkami.*

Foto IRIS Miroslav Volf

Klisna Mary plemene Českomoravský belgik
s hříbětem Baronem.

Foto Kateřina Misíková

V rámci tradičního vítání jara v Zoologické a botanické zahradě města Plzně otevřel vodník po zimě také stavidla České řeky na statku Lüftnerka.

Dvounohý pes krkavec

Letošní Ptačí sobota se konala přesně na Mezinárodní den ptactva 1. dubna. Určitě stojí za to si připomenout, že se slaví již od roku 1906 v den podepsání Konvence o ochraně užitečného ptactva. Jedná se první mezinárodní úmluvu s environmentálním obsahem. Užitečnost ptactva a nutnost jeho ochrany se začala zdůrazňovat na samém počátku 20. století. V Rakousku-Uhersku se první akce na podporu těchto rodicích se snah konala na Slovensku a byla určena především školám.

V sobotu 1. dubna měly letošní premiéru rovněž sokolnické ukázky v Lochotínském amfiteátru. Hostem ptačího programu byl proto současný sokolník Jan Brož. V improvizované besedě pověděl návštěvníkům řadu zajímavostí ze života ptákům a z historie sokolnictví, na něž při vlastních ukázkách není čas. Například, že původně bylo sokolnictví druhem lovu a tudíž pro sokolníka měli cenu jen takoví dravci, kteří byli schopni chytit velikostně ale spoň koroptev. A proč nasazují sokolníci dravcům čepičky? Poněvadž jejich nejvyvinutějším smyslem je zrak. Mají-li zakryté oči, jsou v klidu, nestresují se.

Miláčkem přítomných se stalo při dopolední i odpolední besedě čtrnáctidenní mládě krkavce velkého. Jeho neustálý pokřik, otevírání zobáku a domáhání se potravy Jan Brož vysvětloval vývojovým stadiem, v němž se nachází: „Roste mu peří a v té době má obrovskou spotřebu energie. Má také nepoměrně velký žaludek k celkovým tělesným proporcím, ovšem tato disproporce se postupně vyrovná. Nejen pro vegetaci, ale i krkavčí mláďata jsou pohromou jarní mrazíky. Rázem je těžší nalovit potřebné množství potravy a podvívá, byt není dlouhá, se projeví v létě lámáním pér a tím problémy při letu.“ Při té příležitosti vyprávěl sokolník tvrzení o krkavčí mámě: „Nevím, kde k takovému průměru lidi přišli. Krkavčí máma se o své potomstvo vzorně stará a aby je nakrmila, pořádně se nadře.“ Také na krkavce prozradil, že je to velice inteligentní pták a vycvičený jedinec se oddaností k člověku vyrovná psovi. Ostatně také se k hlídání používá. Hlídač je to výborný a na cizí pěkně ostrý. (fh)

Fota na stránce IRIS Miroslav Volf

Lüftnerka se stala centrem kultury českého venkova Patronem projektu je 1. náměstek primátora Martin Baxa

STATEK LÜFTNERKA V PLZEŇSKÉ ZOOLOGICKÉ A BOTANICKÉ ZAHRADĚ JE PŘÍMO PŘEDURČEN PRO PŘIPOMÍNÁNÍ LIDOVÝCH TRADIC A ZVYKLOSTÍ. A TAKÉ SE TAK DĚJE. NAHODILE JIŽ OD OBNOVY PRVNÍ ČÁSTI STATKU NA POČÁTKU STOLETÍ, SYSTEMATICKY OD ROKU 2004. NIC LÉPE NEPŘIPOMENE DŘÍVĚJŠÍ DOBU S VESNICKÝMI OSLAVAMI NEJRŮZNĚJŠÍCH SVÁTKŮ, TAK JAK JE ROK NASKLÁDAL ZA SEBOU, NEŽ AUTENTICKÁ LIDOVÁ KULTURA, KTEROU DODNES ZACHOVÁVAJÍ JAKO ODKAZ NAŠICH PŘEDKŮ I VELKÉ NÁRODNÍ BOHATSTVÍ PŘEDEVŠÍM FOLKLORNÍ SOUBORY, ČASTO PŘI ZÁKLADNÍCH UMĚLECKÝCH ŠKOLÁCH. PŘEDSTAVME NAD RÁMEC STÁVAJÍCÍHO PROGRAMU LIDOVÉ TRADICE JEŠTĚ PRÁVĚ JEJICH PROSTŘEDNICTVÍM. A NA SVĚTĚ BYL NOVÝ KULTURNÍ PROJEKT PRO LÜFTNERKU A LETOŠNÍ ROK – CYKLUS KULTURA ČESKÉHO VENKOVA. JEHO TVŮRCE SAMOZŘEJMĚ POTĚŠILA FINANČNÍ PODPORA, JEŽ SE MU DOSTALA OD MĚSTA PLZNĚ, STEJNĚ TAK JAKO PATRONÁT, KTERÝ NAD NÍM PŘEVZAL 1. NÁMĚSTEK PRIMÁTORA MGR. MARTIN BAXA.

Cyklus, pokrývající všechna roční období, zahájil pilotní program 21. března v Domě hudby. Příznačně komponovaným pořadem písní a tanců Český rok v podání souboru Vozembach při ZUŠ v Dobřanech. Pro vyznače lidového umění to byl večer plný zážitků. Místo dalších slov chvály na obsah, výběr zvyků, písní, na vysokou úroveň vystoupení bude výstižnější bonmot, který po něm zazněl v publiku: „Tak jsem si po celé představení připadal jako rybář vytahující jeden kapitální úlovek za druhým!“

Český rok s Vozembachem měl premiéru v zemích bývalé Jugoslávie – v Brežici ve Slovinsku a v Daruvaru v Chorvatsku. Zde žije až 65 proc. česky mluvících obyvatel. Po celé zemi udržuje národní tradice předků organizace Česká beseda – národ sobě. V prvně jmenovaném městě shlédla folklorní pásmo též delegace senátorů v čele s místopředsdou horní komory Parlamentu ČR Přemyslem Sobotkou.

ZUŠ J. S. Bacha v Dobřanech připravila program i na první z pěti velikonočních dnů na Lüftnerce. Její žáci a učitelé přivezli pro návštěv-

níky velikonoční putování, při němž je slovem, zpěvem, tancem a různými soutěžemi provedli celým tímto obdobím. Dozvěděli se, co je to Popelec, proč postní doba, smysl Černé,

Družebné a Smrtné neděle, Zeleného čtvrtku, Velikonočního pátku, Velikonoční neděle a Velikonočního pondělí. Kdo chtěl, mohl ochutnat pučálku. Kdo dnes, v době všech možných zahraničních kuchyní tuší, z čeho se připravovala a jak chutnala. (Naklíčený a osmažený hrách.)

V sobotu a v neděli pokračovala oslava Velikonoc na Lüftnerce tradičními ukázkami zdobení vajíček, pletením pomlázek a košíků a přehlídkou dalších lidových dovedností. Pondělní dopoledne patřilo krojované velikonoční koledě, odpoledne zpíval v rámci cyklu Kultura českého venkova ve statkové kovárně, bohužel vzhledem k chladnému a deštivému počasí jen pro malý počet posluchačů, populární ženský pěvecký sbor Carmina z Přeštic.

Přes čarodějnické odpoledne posledního dubna, kdy mohly čarodějnice (a z hlediska emancipace i čarodějové) získat oproti minulým letům navíc řidičské oprávnění na řízení koštěte, se jaro přehouplo v máj. Pod májkou návštěvníkům opět zahrál a zazpíval – letos v rámci Kultury českého venkova – dětský lidový soubor Plzeňáček. (hy)

KAKTUSÁŘ, SKAUT, ZACHRÁNCE LUFTOVY ZAHRADY

Ing. Petr Kuták pracuje na Správě veřejného statku města Plzně jako správce zeleně se specializací na stromy. Tato organizace s poněkud zvláštním názvem má pro život Plzeňanů značný význam. Stará se o komunikace v majetku města, o část parků a další zeleně, prostě o veřejný prostor, jak se dnes říká. Ale to není její jediná funkce. Plzeň historicky vlastní stovky hektarů lesa, jež náležejí i do katastrů sousedních a dalších obcí, a tolik rybníků, jako žádné jiné město v ČR. I tento významný majetek je svěřen do péče Správy veřejného statku.

Po promoci na Lesnické fakultě v Brně nastoupil Petr Kuták jako vědecký pracovník na plzeňskou Sofronku. Stanout po boku jejího zakladatele a vedoucího Ing. Karla Kaňáka, tohoto významného lesního odborníka specializovaného na výzkum borovic a uznávaného daleko za hranicemi vlasti, byl pro jeho další profesní kariéru velkou devizou. Nebyla to ovšem náhoda. Podklady pro diplomovou práci na téma roubování borovic zpracovával právě ve zdejší výzkumné stanici.

U příležitosti letošního výročí narození, ale bohužel i úmrtí Ing. Kaňáka pan Kuták zavzpomíná: „Byl to člověk s progresivním myšlením, který hledal nové postupy a přístupy a mnohé se snažil alespoň vykoulet ze zajetých kolejí. Minulý režim pro něj byl proto těsný, svíravý. Nezapomenu, jak jsme v listopadu 1989 mávali na Sofronce nadšeně československou vlajkou. Tři chlapi, jeden zralého věku a dva mladíci, na samotě v lese.“

Po změně společenských pořádků, když byl další osud Sofronky, detašovaného pracoviště Výzkumného ústavu lesního hospodářství a myslivosti, značně nejistý, se stal P. Kuták na nějaký čas zahradníkem na vlastní noze. Od roku 1995

je jeho profesní život spjatý se Správou veřejného statku města Plzně.

Na fotografii není Petr Kuták s kaktusy v pěstebním skleníku Zoologické a botanické zahrady města Plzně náhodou. Těmto pichlavým rostlinám se věnuje od devíti let. Odpoví, kolik jich ve své sbírce má, vyrazí dech: „Tisíce. Pěstuji je ve dvou sklenících. Jeden má padesát metrů čtverečních, druhý třicet.“ Zájemce o jejich prohlídku nevedí na chatu nebo chalupu, ale do centra Plzně. „Větší skleník stojí u domu, kde bydlí mí rodiče, prakticky na střeše bývalé stáčírny piva ze štěnovického pivovaru,“ prozrazuje. Několikrát za svými miláčky vycestoval do jejich vlasti. Třikrát navštívil Argentinu, jednou Chile. Je činný v plzeňském klubu kaktusářů, je členem jeho výboru. Od roku 2007 se externě stará o sbírku kaktusů v zoologické a botanické zahradě.

Druhou jeho velkou zálibou je skauting. Už 27 let vede oddíl Severka.

Jako rodilý Plzeňan je patriotem města na soutoku čtyř řek a má radost, když svojí práci může přispět ke stále se vylepšující jeho tváři. S nadšením se proto pustil do obnovy Luftovy zahrady v Doudlevcích. Bylo to hned rok poté, co nastoupil na Správu veřejného statku. „Majitelé okolních zahrad upozorňovali na neudržovanou plochu. Už při její zběžné prohlídce se ukázalo, že se jedná o velmi zajímavou a cennou zahradu z přelomu 19. a 20. století,“ vrátil se pan Kuták o desítku let zpět. „Nejprve ji bylo třeba zbavit náletových dřevin, oplotit, obnovit cesty. A také ji chránit před zájemci, kteří se snažili parcelu získat do vlastnictví a v atraktivní lokalitě si postavit vilu. Postupně se opravily rybníčky, obnovil se altán, před dvěma lety se dočkaly rekonstrukce sochy chrlíče vody.“

Foto
Kateřina
Misíková

Oficiálně byla Luftova zahrada otevřena v roce 2010, i když se na jejím vzhledu pracuje stále. Zájemci si ji mohou prohlédnout každou první středu v měsíci, kdy jim může být průvodcem sám pan Kuták, nebo si sjednat zvláštní termín. Jak říká, kdo si sem chce najít cestu, ten ji najde. A většinou se vrací. Ke kolektivním návštěvám patří především školy, pedagogové, umělci, stále oblíbenější je zahrada jako svatební místo.

Počátkem nového století zavítali do Plzně představitelé italského městečka Cervia. Tak se jim zde zalíbilo, že od té doby k nim zvou zástupce Plzně k prezentaci západočeské metropole. S potěšením Petr Kuták konstatuje, že mezi představovanými atributy nechyběly ani předměty spojené s plzeňskými parky. Nejvyšší známky dává obnově Mlýnské strouze, městskému sadovému prstenci, a to i přesto, že ho na jednom místě protíná čtyřproudá komunikace, a také revitalizaci Lochotínského parku.

František Hykeš

Okénko do historie

Medvědi s příběhem

Návštěvníci Zoologické a botanické zahrady města Plzně mohou hned u hlavního vstupu spatřit betonovou plastiku dvou objímajících se medvědů. V 60. letech minulého století byla zprvu umístěna

u Pionýrské železnice, která k zoo vedla. Později byla přesunuta přímo do areálu zahrady.

Medvědi představují herní prvek a zároveň umění, tzv. funkční plastiku. Ty bývaly součástí

dětských hřišť a školek. Plnily tak funkci nejen okrasnou, ale i herní. Kdo by ostatně neznal betonové medvědy jako prolézačku? Čas od času vznikne podobné dílo i dnes (vzpomeňme to u Mlýnské strouhy), ale s žádným jiným asi nemají Plzeňané spojeno tolik vzpomínek.

Autorem medvědů v zoo je plzeňský sochař a medailér Břetislav Holakovský, který oslaví již jedenadevadesáté narozeniny. Ve svých vzpomínkách často hovoří o tvorbě plastiky a zmiňuje příhodu, jež se udála, když dílo dokončoval. Okolo šel muž, který směrem k plastice pronesl cosi o tom, že mu připomíná „souložící medvědy“. Autor, v mládí boxer, mu dal jasně na srozuměnou, že pokud svá slova zopakuje, pustí se s ním do křížku.

Medvědi jsou jediným dílem B. Holakovského v zoo, ale po Plzni jich lze nalézt celou řadu. Zmínit lze například sochu Hudba v kulturním domě Peklo, rodinu hrající si s vláčkem na bytovém domě na Slovanské tř. či památník padlým železničářům na Hlavním nádraží.

Pavel Cvrček

Foto IRIS Miroslav Volf

Za jedovatým pozůstatkem třetihorní vegetace

TENTOKRÁTE VÁS POZVEME NA MÍSTA, KDE SE MŮŽETE SETKAT V PLZEŇSKÉM KRAJI VE VOLNÉ PŘÍRODĚ S NEJPOČETNĚJŠÍMI POROSTY VZÁCNÉHO TISU ČERVENÉHO. VŠECHNY UVEDENÉ LOKALITY CHRÁNÍ DLE ZÁKONA O OCHRANĚ PŘÍRODY PŘÍRODNÍ REZERVACE.

Fota na stránce František Hykeš

Tis červený, nebo také obecný, je dvoudomý stálezelený jehličnan z čeledi tisovitých. Je stínomilný, velmi pomalu roste, vyskytuje se ve formě keře či relativně nízkého stromu. Jsou známi jedinci starší 1 000 let. Jde o silně ohrožený pozůstatek třetihorní vegetace, který ve většině zemí náleží mezi přísně chráněné druhy. Jeho dřevo je husté, jedno z nejtěžších v rámci původních českých dřevin, s širokým červenohnědým jádrem. Na severní polokouli náleží k nejcennějším; ve středověku sloužilo mimo jiné k výrobě slavných velšských luků. Později se z něho zhotovoval vzácný nábytek a vyřezávaly šperky. Obliba dřeva vedla k tomu, že tis z přírody téměř vymizel. I přesto, že byl s velkou pravděpodobností našimi dávnými předky vysazován. Byl totiž také kultovním stromem. U nás je od něho odvozeno k padesátce místních jmen. Celá rostlina je prude jedovatá – až na nasládlé červené dužnaté nepravé míšky (epimatium) dozrávající v září až říjnu. Jsou potravou ptáků a dělávalo se z nich dokonce víno.

Hlavním jodem je velice účinná směs alkaloidů. Ty působí velice rychle, zpomalují činnost srdce až zapříčiní jeho zástavu. Smrt může nastat v řádu desítek minut po požití rostliny. Tis může být nebezpečný i pro některá zvířata.

Strašidelný les u Terešova

Jednou z nejbohatších lokalit co do výskytu tisu červeného v ČR i ve střední Evropě je přírodní rezervace V Horách, přibližně dva kilometry severně od Terešova na Rokycansku nedaleko hranic Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko. Nacházejí se zde až ve 3 400 exemplářích ve stáří od 300 do 800 let. Na několika místech tvoří souvislý porost. Majitelé lesa chrání toto území již od první poloviny 19. století. Přírodní rezervace o výměře téměř 51 ha byla vyhlášena v roce 1966. Smíšený les má též zajímavé keřové patro s hojným výskytem zimoleze obecného a meruzalky alpské. Mezi bylinami lze najít prvosenu vyšší, udatnu lesní, konopici velkokvětou nebo vzácný oměj vlčí mor. Podklad lesa, který místní pro ponurost tisových hájků nazývají strašidelným, tvoří vulkanity, jež jsou produkty sopečných erupcí.

Nejsnazší přístup k rezervaci je z Terešova po polní cestě vedoucí k radiotelekomunikační věži. A dále severním směrem až nad příkré svahy nad Hlohovičským potokem.

Kvetoucí tis

Jedině nepravý míšek není jedovatý. Semena už ano.

Jeden z největších tisů na Netřebu.

Jedny z nejvyšších tisů v ČR

Dubensko je od roku 1965 pětihektarová přírodní rezervace chránící výskyt tisu červeného rostoucího na severním svahu vrchu Dubensko (též Dlouhý hřeben) nad říčkou Javornicí v severovýchodním cípu okresu Plzeň-sever, přibližně 3 km východně od obce Chříč. Rezervace je součástí CHKO Křivoklátsko. Ve smíšeném lesním porostu dubohabřin, který má místy charakter suťového lesa, převažuje lípa velkolistá a dub letní, doplňované jedlí, habrem a jilmem. Roztroušeně asi v počtu 80 exemplářů se v něm vyskytuje tis červený. V první polovině 60. let minulého století ho bylo v lokalitě a v jejím okolí zjištěno kolem 400 jedinců, což zařadilo Dubensko mezi nejvýznamnější tisové lokality v ČR. Některé stromy patří s výškou mezi 17 až 20 metry k nejvyšším u nás. O výjimečnosti této lokality věděl už ve 20. letech 20. století významný český botanik František Maloch.

Lesy při dolním toku Javornice jsou pro svůj charakter hůře přístupné, po opačném břehu říčky vede červená turistická značka z Krakovce na turistickou magistralu doprovázející Berounku.

Tragický rok 1947

Třetím významným nalezištěm tisu červeného v Plzeňském kraji je přírodní rezervace Netřeb poblíž Kanic v okrese Domažlice. Roste jich tu asi 200 ve věku od 600 do 800 let. Byl jich tu až dvojnásobek, ale porost zdecimoval suchý rok 1947. Rezervace byla vyhlášena jako jedna z prvních v tehdejší Československu již v roce 1924 a měří 20,5 ha. Zaujímavý je i zdejší smíšený les s podrostem několika druhů chráněných rostlin, např. lilii zlatohlavou. Je paradoxní skutečností, kterou si obvykle turisté přicházející sem za troskami hradu Netřeb neuvědomují, že nejstarší tisy už zde rostly, když byl hrad ve 14. století budován. Dnes z něho zbylo jen několik pobořených zdí, část tisů z té doby je však stále v plné síle.

K rezervaci v severní části Úlíkovského hřebene Kdyžské vrchoviny se lze vydat po několika turisticky značených cestách. Nejpočetnější, kolem tří kilometrů dlouhá a modře značená, vede z Hradiště. Nejblíže je to po žluté z Kanic, je však třeba překonat značné stoupání po romantické, ovšem balvanité stezce. (zh)

Zakladatel
zahrady a arboreta
Jaroslav Hejtík
(archivní foto)

Co dokáže záliba a nadšení

Botanická zahrada a arboretum Horní Hrad oslavuje v letošním roce 35. výročí existence. Oficiální existence. Nad domem, v němž žil a jenž je součástí nevelké obce Krásný Les nedaleko Ostrova nad Ohří, ji založil na necelých dvou hektarech v roce 1971 lesní inženýr Jaroslav Hejtík. Oficiální statut získala registrací u Pořadního sboru pro botanické zahrady při Ministerstvu kultury v roce 1982.

Věvodí početná kolekce javorů

Jako pracovník Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů se dostal Ing. Hejtík do ciziny, ale cizokrajné rostliny přivážel i ze soukromých cest. Mezi přibližně 350 druhy listnatých dřevin a cirká 150 druhů jehličnanů jsou tak zastoupeny stromy a keře původem z východní Asie – Japonska, Číny, Koreje – a Severní Ameriky. Láskou zakladatele botanické zahrady a arboreta byly javory. Rostou zde ve více než 40 druzích! Jde o mimořádně bohatou sbírku. Na podzim, když se jeho listy rozzáří neskutečně pestrou mozaikou barev, je její ozdobou javor dlanitolistý. S takovou druhovou rozmanitostí na jednom místě se v ČR už nikde jinde nesetkáte. Pro zajímavost – u nás jsou původní tři druhy javorů – klen, mléč, babyka; zejména v okolí měst se k malé radosti ekologů rychle šíří jako náletová dřevina nepůvodní javor jasanolistý. V parkových a okrasných výsadbách se vyskytuje kolem dalších pěti druhů. Pokračovatel v otcově díle – syn Jakub – rád upozorní i na další zajímavosti a speciality zahrady. Na přední místo se mezi nimi řadí sbírka neobvyklých taxonů šácholanů čili magnolií. Tyto na jaře výrazně kvetoucí keře v tóninách od bílé až po sytě růžovou a původem z mírného až tropického pásma Asie a Ameriky, jsou obecně známé z parků a zahrad. Jenže zdejší arboretum nabízí např. šácholan obvejčitý (*Magnolia obovata*) s listy bezmála až půl metru dlouhými nebo šácholan Sieboldův (*Magnolia sieboldii*), jehož květy místo k slunci směřují k zemi.

Pozornost si zaslouží i další botanické rarity: Např. cedr himalájský stahuje po dešti jehličí do štětíček, cedru atlantskému trčí šišky vzhůru jako svíčky na větvích vánočního stromčku. Největší obdiv z jehličnanů ale zaslouží velmi vzácná metasekvoje čínská, která až do druhé světové války byla známa jen ze zkamenělin. Pajehličník přeslenitý zase překvapí dlouhými jehlicemi ve tvaru vějíře. To smrč polita je má tak tvrdé, že dokáže propíchnout kůži. Nechybí ani zvláštní jehličnatá dřevina ze Severní Ameriky, již se říká tužkový strom. A tužky se z něho opravdu vyráběly – a to dokonce i ve slavném českobudějovickém podniku KOH-I-NOOR.

Jakub Hejtík se věnuje především trvalkám; ponejvíce jsou zastoupeny hostami ve více jak sto kultivarech, dále kakosty, škoricemi, dluzichami a mnoha jinými.

Sen o chráněné krajinné oblasti

Důležité místo mají v zahradě druhy rostoucí, zejména ty ohrožené, v podhůří Krušných hor, v údolí Ohře a na přilehlých svazích Doupovských hor. Tvoří genovou rezervu pro snad přece jen jednou vyhlášenou Chráněnou krajinnou oblast Střední Poohří. Za její vznik se zasazoval už Jaroslav Hejtík a samozřejmě by ji přivítal i Jakub Hejtík. Jenže přání a cíl ochránců přírody místo, aby se přibližovaly, se naopak spíše vzdalují a ztrácejí v tříšti zájmů. O výborné tréninkové plochy se bojí horolezci, paragalisté by zase neradi ztratili několik startovacích možností, vodáci se obávají, jak by to bylo se stanováním podél Ohře. Především se však nikomu nechce vyhlášením chráněné krajinné oblasti zmrazit myšlenku severní dálniční magistrály propojující jednou Cheb až s Libercem. Alespoň částečně zdejší unikátní přírodu, malebnou krajinu a její estetické hodnoty chrání od roku 1997 Přírodní park Stráž nad Ohří.

Na několika místech botanické zahrady vykvétá některý z českých druhů hvozdíků. K těhle jemné květině měl Jaroslav Hejtík zvláštní osobní vztah. Například Karlovarské noviny ze 4. srpna 2001 popisují jeho snahu zachránit významnou lokalitu silně ohroženého hvozdíku pyšného v Borku, okrajové části Ostrova, která je územním plánem určena k dalšímu rozvoji města. Ještě v roce 1984 zde podle jeho pozorování rostl v počtu asi 400 jedinců. Na začátku záchraného programu jich tam byla už jen sotva stovka. Hvozdík pyšný však zachraňoval, a to ve velkém, i ve své botanické zahradě. Rostlo v ní na tisíc exemplářů,

množství, které nemělo v ČR na jenom místě obdoby. Záchraný projekt ocenil i mediálně známý botanik Václav Větvíčka. Přesto článek nekončil nijak optimisticky. Město Ostrov nechce záchranu hvozdíku finančně podpořit a z vlastních prostředků ji J. Hejtík dokončit nedokáže.

Za dva měsíce nejsou pro dokončení projektu ovšem hlavní překážkou chybějící finance, ale náhlé úmrtí Ing. Jaroslava Hejtíka.

Hauenštejn obklopovala romantická příroda

V době založení botanické zahrady a arboreta s ní sousedící Horní Hrad, správněji Hauenštejn, ač kulturní památka ČR, bezútešně chátral. Poté, co v něm přestal působit v roce 1958 dvůřský domov, ztratil využití. Po roce 1982 se uvažovalo dokonce o jeho demolici, naštěstí památkový ústav z něho nesejmul památkovou ochranu. Jeho lepší kapitola se začala psát teprve po roce 2000, kdy přešel do soukromých rukou. Stává se významným turistickým cílem severovýchodního Karlovarska. A s ním i botanická zahrada s arboretum. Jelikož jde o soukromý objekt, byť přístupný veřejnosti, největší tíha o péči o ni leží na Jakubovi Hejtíkovi. „Je to samozřejmě od jara do zimy značný rozsah činností, které musí naše rodina zvládnout. A všichni máme jinou práci, starost o zahradu je navíc. Ale odkaz otce, prostředí, v němž se nacházíme a sbírkový fond za to ovšem stojí. Jen lituji, že se otec nedožil současného zájmu o hrad i jeho floristické dílo,“ vyznává se syn.

Areál hradu a zámku Hauenštejna doplňovaly vždy zahrady. Z rytiny J. W. Sockha z roku 1716 jsou známy dvě. V době, kdy zde byli pány Šlikové, byl Zámecký vrch, jemuž dnes věvodí kaple, mimochodem zachráněná J. Hejtíkem, jedním velkým ovocným sadem. Širší okolí panského sídla bylo zásadně upraveno při poslední velké přestavbě do novogotického slohu koncem 19. století. Vznikl zde přírodně krajinnářský park využívající malebné přírodní scenérie a doplněné řadou romantických staveb. Jeho součástí byla též terasovitá zahrada s oranžérií na svahu pod kaplí (dnes botanická zahrada s arboretum), promenádní cesta s výletní restaurací a střelnicí, na Hornohradském potoce byla vytvořena kaskáda rybníků s kamennými mostky.

V době opuštění areálu byly poničeny i zahrady a park zarostl náletovými dřevinami. Jak se daří skupině nadšenců hrad a zámek opravovat, pustili se rovněž do postupné asanace zámeckého parku a lesoparku. Z toho má Jakub Hejtík přirozeně radost. Méně ho už těší, že motorové pily jsou v poslední době často slyšet i z okolních bukových lesů. Těží se mohutné stromy, pod jejichž rozkladitými korunami se skrývalo velmi cenné bylinné patro. Představu, kolik jarních květů zde vykvétá, poskytne při návratu z Horního Hradu na hlavní silnici i letmé sestoupení do údolí Hornohradského potoka. Jakoby Hejtíkovici botanická zahrada zasahovala až sem. Ostatně krásná příroda s řadou významných rostlinných i živočišných druhů je všude kolem.

Ing. František Hykeš

Hvozďák pyšný
Foto Přemysl Tájek

Javor babyka
– obvykle spíše
keř než strom.
Foto IRIS Miroslav Volf

Zajímavá výuka

ENVIRONMENTÁLNÍ CENTRUM LÜFTNERKA POSKYTUJE SVÉ SLUŽBY JIŽ DESET LET A chce aby byly kvalitní a žádané

ENVIRONMENTÁLNÍ CENTRUM LÜFTNERKA OSLAVILO V ÚNORU 10. VÝROČÍ OD SVÉHO OTEVŘENÍ V ROCE 2007. KAM ZA TU ROČNÍ DEKÁDU DOŠLO, JAKÁ JE JEHO PŘÍTOMNOST, O TOM HOVOŘÍME S JEHO VEDOUcí ING. KLÁROU STUCHLOVOU A JEJÍ ZÁSTUPKYNÍ ING. IVANOU JANDOVOU.

Ing. Ivana Jandová
a Ing. Klára Stuchlová
s jejich oblíbeným
hřebečkem Baronem.
Foto Pavel Kovář

Hlavním posláním centra je poskytovat školám výukové programy. Jaký je o ně zájem?

Velký. Řada škol navštěvuje zoo pravidelně a programy využívá již několik let. Potěšující je zájem nejen místních škol, ale i škol z jiných krajů.

Obě pracujete v environmentálním centru od podzimu 2014. Přibývá škol využívajících jeho služeb nebo je trend jiný?

Zájem škol nás velmi těší a můžeme říct, že stále roste. V roce 2015 využilo nabídku centra rovných 800 skupin s celkovým počtem 15 556 osob. Loni následoval další vzestup – bylo zrealizováno 821 výukových programů a komentovaných prohlídek, kterých se účastnilo 16 058 dětí. Školy a další školská zařízení si mohou velmi výhodně zakoupit školní výukovou permanentku. V roce 2015 tak učinilo 58 škol. Loni jich bylo 62. Pořizují si ji nejen místní školy, ale též z Karlovarského a Středočeského kraje.

Z kolika výukových programů mají učitelé na výběr?

Stávající nabídka 36 výukových programů byla v dubnu loňského roku rozšířena o čtyři dvacetiminutové environmentální výukové filmy, promítané v zrekonstruovaném lochtotinském amfiteátru. A do konce školního roku by měly přibýt další dva. Letošní novinkou jsou výukové progra-

my, které poutavou a aktivní formou seznamují s problematikou produkce a používání palmového oleje, dále s tematikou ohrožených druhů zvířat a rostlin a pochybných suvenýrů, jež z nich pocházejí.

Programová nabídka i programy samotné jsou neustále aktualizovány v závislosti na aktuálním dění v zoologické zahradě. V závěru roku 2014 byly např. v souvislosti s otevřením nových expozic v rámci projektu Stopy člověka v přírodě vytvořeny tři nové programy: Amazonie, Středomoří a stejnojmenný program Stopy člověka v přírodě.

Jaké výukové programy patří k nejoblíbenějším? A proč?

U dětí z mateřských škol a žáků prvního stupně základních škol se těší velké oblibě programy Zvířátka z pohádek, Cesta do Afriky a Domácí zvířátka. O ten posledně jmenovaný je zájem především na jaře, kdy jsou na statku Lüftnerka k vidění mláďata. Třídy druhého stupně volí programy v souvislosti s aktuálně probíranou látkou. Pro studenty středních škol nejčastěji připravujeme programy Etologie nebo Smysl moderních zoo. Učitelé mají možnost k většině programů využít pracovní listy a všechny jsou obohaceny atraktivními pomůckami.

Z některých environmentálních center zaznívá občas názor, že EC Lüftnerka je oproti nim v obrovské výhodě, protože láká na jedinečné prostředí zoologické a botanické zahrady. Jaký je na to váš názor?

Myslíme si, že prvotní je zprostředkovat dětem kontakt s přírodou. Forma může být různá. Každé centrum k tomu využívá jiné prostředky. Lesním pedagogům také nikdo nezazlívá, že se jejich výuka koná obvykle v lese. Nepopíráme ale, že určitou výhodou prostředí zoo je. Druhá diverzita a zároveň její biogeografické členění napomáhá například lépe a názorně vysvětlit nejrůznější ekologické vztahy a vazby.

Ivana: Chodím na pravidelné schůzky environmentální výchovy a osvěty. Jsou tam zástupci ekologických středisek z celého Plzeňského kraje a můj poznatek je ten, že oproti jiným centrům máme bezesporu nejširší nabídku pro školy i veřejnost.

A také lze od kritiků slyšet, že zvířata, zejména exotická, jsou velké téma, jenže programy by měly být více environmentální. Po-lemizovaly byste s tímto názorem?

Prostředí zoologických a botanických zahrad je bezesporu velmi atraktivní, proto je jejich důležitou funkcí vzdělávací činnost. Všechny nabízené programy jsou sestavené tak, aby rozšiřovaly a vysvětlovaly biologické a ekologické znalosti, měly environmentální rozměr.

A co programy zaměřené botanicky? Jsme přece zoologická a botanická zahrada – jediné takto spojené zařízení v ČR.

Na rostliny je zaměřeno několik výukových programů. Nejčastěji mají školy zájem o programy Ekosystém les a Naše příroda. Objednaným tématem jsou také Zajímavosti ze světa cizokrajných rostlin.

Novou formou tzv. ekologických dnů, které se konají několikrát během školního roku, jsou programy, jež vedou přímo ošetřovatelé jednotlivých zvířat. Jak jsou vyhledávány?

Tematické dny, během nichž mají žáci škol možnost nahlédnout do zákulisí zoo a setkat se s ošetřovateli, jsou oblíbeným zpestřením stávající nabídky. Vždyť, kdo je povolanejší k zodpovězení řady zvědavých otázek, které se týkají stejně především chovaných zvířat. Tuto možnost využila např. též ZŠ Hartmanice. Pro děti to byl tak silný zážitek, že se k návštěvě v zoo vrátili při výtvarné výchově. Výstava z jejich prací byla umístěna v pavilonu žiraf.

Nakolik zná centrum potřeby učitelů?

Pro zkvalitňování programů a zjištění případné poptávky po nových tématech klademe velký důraz na zpětnou vazbu od učitelů. Bezprostředně po skončení každého programu obdrží evaluační dotazník, jehož součástí je hodnocení lektora, programu i celé naší nabídky. V květnu loňského roku také proběhlo setkání koordinátorů environmentální výchovy z plzeňských mateřských a zá-

Zajímavá výuka

kladních škol s cílem vytvořit úzkou pracovní skupinu, s jejíž pomocí nadále přiblížíme nabídku EC Lüftnerka potřebám a požadavkům škol.

Každoročně pořádáme Krajskou environmentální konferenci pro pedagogy. Letos v dubnu se uskutečnil seminář pro učitele, při němž jsme představili nové výukové programy, které vznikly ve spolupráci se Zoo Liberec.

Výuka, komentované tematické prohlídky zahrady, případně další služby školám ale nejsou jedinou náplní centra.

Zmínit je třeba chovatelsko-přírodovědný kroužek, který se koná dvakrát týdně. Děti samy pečují o drobná zvířata, dozvídají se, jak se o ně starat. V přírodovědné sekci si prohlubují znalosti z přírodních věd.

Realizujeme řadu tematických akcí, v sále centra hostíme každoročně několik konferencí, setkání odborníků a přednášek pro širokou veřejnost. Již po několikáté jsme zajistili tematické prohlídky a přednášky pro účastníky Akademie třetího věku pořádané Mezigeneračním a dobrovolnickým centrem TOTEM. Nově jsme letos také připravili ve spolupráci s fakultou pedagogickou ZČU několik setkání pro posluchače Dětské univerzity. **Pro rodiče je EC Lüftnerka synonymem příměstských táborů...**

Příměstské tábory se těší velké oblibě. Jejich kapacita je pravidelně zaplněná nedlouho po zveřejnění nabídky. Vánoční a jarní tábory probíhají přímo v areálu zoo se zázemím v EC Lüftnerka. Pokud to lze, snažíme se, aby měli malí táborníci možnost

nakrmit si některé zvířátko nebo mu vyrobit hračku. Během několika dní samozřejmě prožijí spoustu dobrodružství, vyřeší mnoho úkolů a účastní se různorodých her. Všechny aktivity jsou tematicky zaměřené na přírodu a poznání zajímavostí ze života zvířat i rostlin.

A na co se mohou těšit děti v létě?

Loňský letní tábor s názvem Na kus řeči se zvířaty byl ve znamení objevování a zvířecích setkání. V podobném duchu připravujeme i letošní ročník. Pro velký zájem je třetí běh, který se rovněž koná přímo v zoologické a botanické zahradě, letos nikoliv tři ale pětidenní. Novinkou letošního léta je pobytový tábor u Drahotinského rybníka s názvem Máme rádi zvířata připravovaný se Sborem dobrovolných hasičů Plzeň-Skvrňany. (rd)

Expedice za poznáním

ŘEKA PLNÁ VODY, PROPAST BEROUcí DECH, NEPOKOŘENÁ HORA

Text a foto František Hykeš

PO KILOMETRECH A KILOMETRECH JÍZDY V KAMENITÉ POUŠTI A FÁDNÍ ROVINOU, KDE JEDINÝM ZPĚSTŘENÍM JE OBČAS NĚJAKÁ VESNICE NEBO MĚSTEČKO, PŮSOBÍ HRADBA VYSOKÝCH HOR POZVOLNA SE OBJEVUJÍCÍ NA OBZORU JAKO MAGNET. JAK SE VZDÁLENOST MEZI NIMI A DÁLNICÍ ZKRACUJE A ONY ZÍSKÁVAJÍ NA VELIKOSTI A IMPOZANTNOSTI, JSOU STÁLE VĚTŠÍM A NEODOLATELNĚJŠÍM LÁKADLEM. ZVĚDAVOST ZVÍTĚZILA, V IBRI ODOBOUJEME SMĚR JEBEL SHAMS.

Vturistických průvodcích se Omán prezentuje jako země památek, starobylých hradů. Informovat se na přírodní zajímavosti uprostřed horského masivu se nejdříve pokoušíme u čerpací stanice pohonných hmot. Marně. Úspěšnější není ani pokus opakovaný v kanceláři hradní tvrze Jibreen. Do třetice všeho... snad dobrého. Oslovený muž s plnovousem a typickou ománskou kulatou pokrývkou hlavy na první pohled splňující představu o místním váženém občanovi je opravdu dobrou volbou. Po několika slovech v poměrně dobré angličtině už maluje na papír náčrty tří zajímavých míst v okolí a přidává košatý komentář, kam se máme určitě vydat podívat.

Na prvním místě jmenuje moderní turistický resort na úpatí hor nad městem Al Hamra s kouzelným výhledem, na druhém ománský Grand Canyon a určitě prý nesmíme minout při cestě dál do vnitrozemí Zelenou horu.

Vydáváme se na úbočí horské hradby pozorovat se po krajině. Je to odsud nejbližší, do večera nezbyvá už mnoho času. Ještě dříve ale zajíždíme do údolí jednoho ze zde poměrně častých wádí. Ač je příležitostná řeka zcela vyschlá, vegetace je na zdejší poměry poměrně bohatá.

K horskému kempu vede prašná silnice s ostrými zatáčkami překonávající prudké stoupání. Kolem jsou kamenité pláně tvořené lávovými sutěmi a skalami. Občas se prudký svah propadá do kaňonovitých průrvy. Jak to asi vypadá, když se na rozhraní zimy a jara rozprší a voda se nespoutaně valí do údolí?

Předjíždíme několik cisteren s pitnou vodou. Kemp je zřejmě závislý na jejím dovozu z města. Nezávidíme řidičům jejich práci, denní pend-

Je to fuška, denně naplnit žaludek, když je všechno porostlé trny...

lování v oblacích zvířeného prachu mezi údolím a svahem hor.

Cesta vzhůru jakoby neměla konce. A když přece jen skončí, před námi se rozprostře moderní turistický resort s řadou komfortních chatek na „kurčích nožkách“ překonávající výškový rozdíl svahu. Výhled je odsud skutečně okouzlující. I když omezený jen jižním a částečně jihovýchodním a jihozápadním směrem. Hory vystupující do výšek blížících se až k 3 000 nadmořským metrům se zdvihají z naprosté roviny.

Slunce se kloní rychle k západu, stíny se prodlužují a my najednou v údolí hluboko pod se-

bou spatříme modrou stužku řeky. Nejdříve ten obraz považujeme za podvečerní fata morganu, ale když nemizí, s velkou zvědavostí se těšíme na příští den, abychom tajemství odhalili. Zde a v tomto čase je řeka plná vody čirý nesmysl! I když město je poměrně zelené, u domu jsou časté zahrady.

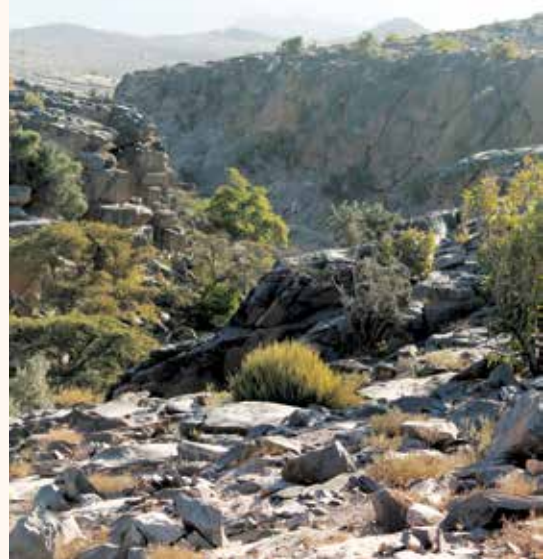
Před návratem zpět tipujeme, která z cest bude horší. Nahoru nebo dolů. Obavy z prudkého sjezdu se po chvilce rozptylují a několikrát za sebou zastavujeme, abychom si vyfotografovali zdejší kozy. Mají sebevědomé vzezření, zejména

Pokračování na straně 18.

Jebel Shams – „Grand Canyon“ Arabského poloostrova.

Pohoří Al Hadžar
od kampu nad městem
Al Hamra.

Pokračování ze strany 17.

kozlové, ale zdá se, že nejsou nepřátelské. Hlavní jejich starostí je utrhnout si kus potravy. Vegetace sice není na místní poměry málo, ale neroste zde snad jediná rostlina, kterou by příroda neobdarovala pro sebeobranu před býložravci trny. Napást se do sytosti, musí být docela fuška. Ale podvyživeně vůbec nevypadají. To kozy žijící v okolí města mají život snazší. „Přikrmují“ se odpadky z kontejnerů. A dokonce je, jak nám okázale předvedly, dokáží v kombinaci předních nohou a rohů i mistrně otevřít.

Ráno příštího dne nemůže začínat ničím jiným, než odhalením tajemství řeky „plné vody“. Samozřejmě, že je v tomto čase wádím jako všechny ostatní zdejší příležitostné vodní toky. Šlo jen o zrakový klam. To jen údolí plné šedomodrých lesklých lávových valounů vytváří z dálky a za určitého sklonu slunečních paprsků představa řeky plné vody.

Mineme menší oázu, kterou místní využívají k pěstování zeleniny a pěstic. Opouštíme říční údolí a stoupáme do hor. Stále ještě po asfaltové silnici. Místo zlomu nastane až několik set metrů výše. Z odpočívky na konci asfaltky a na počátku kamenité cesty je krásný výhled hned do několika údolí, z nichž se vypínají jednotlivé štíty pohoří. Všechny jsou shodně zelenavě šedé barvy od převládajících vulkanických hornin. Vede odsud i odbočka do jedné z horských osad. Skalnaté štíty nejsou zřejmě tak nehostinně pusté, jak se zdají. Cesta je dle nás jen pro dobrodruhy. To ještě netušíme, že po několika kilometrech jimi budeme muset být, chceme-li spatřit Jebel Shams – „Grand Canyon“ Arabského poloostrova, i my. Už to chceme vzdát, když nás v místě pro míjení aut předjíždí tři osobáky o několik tříd níže než je ten náš. A světe div se – s českou vlajčkou v okně. Ne, zahabít se, to se tedy nenecháme! Ale optimismu a dobrých pocitů je v nás poskrovnu. Na náladě nepřidává ani stále stejně šedivý pohled na rozpukané lávové desky. Najednou ale vyjždíme z oblaku prachu a pod koly máme opět asfalt. Jsme u cíle. Turistická zajímavost první kategorie je zhodnocena vysokohorským luxusním resortem. A tak alespoň pár set metrů před jeho branami nechybí pořádná silnice...

Bývala to zemědělská oblast. Dnes k ní má hodně daleko. Na zanikající plantáže se tlačí průmyslové předměty hlavního města.

Kaňon je opravdu úctyhodné dílo přírody. Přesto ho obdivuje ne více turistů než je prstů na obou rukách. Na naše zvyklosti chybí v jeho blízkosti jakákoliv legenda, uvedena není ani hloubka. Z okraje propasti je prý vidět až na jeho dno. Nemohu potvrdit ani vyvrátit, s fobii ze strmých svahů a hloubek jsem se nad ní rozhodně nenakláněl.

Pro několik domorodých žen a děvčat sedících opodál na kamenech a vytrvale navlékajících korálky nikdo z nás nestál za oslovení, za nabídku některé z vystavených cetek. Asi mají praxi, ke kterým turistům stojí zato vstávat...

Třetím doporučeným místem k návštěvě je Zelená hora – Jebel Akhdar. Odbočka na ni je za velkým moderním kulturním centrem oblasti Nizwou. Samotný název Zelená hora je v těchto končinách, kde je zeleně jako šafránu, obestřen tajemnem a vzbuzuje zvědavost. Na konci údolí nás zastavují u strážnice se závorou policisté. Jako bychom byli na hraničním přechodu. Nekontrolují ovšem doklady, ale před strmým stoupáním na vrcholek pojištění a zda má auto pohon na všechna čtyři kola. Pro dvoukolky je vjezd vzhledem k extrémnímu sklonu silnice zakázán. Jedeme americkým Cadillacem Escalade, ale jak je to s jeho pohonem, si jisti nejsme. Nejde to rychle zjistit z technické brožury a poradit nám

nedokáží ani policisté. Po chvíli drhnoucí anglické konverzace zdvihají závoru. Moderní silnice o třech jízdních pružích nedává prozatím tušit nic dramatického. Jen se rychle zvedá do výšin hor. Po několika kilometrech jakoby začal motor vynechávat, má zvláštní zvuk. Rychle se shodujeme na obratu a návratu dolů. Nerespektujeme ani tak varování auta jako stále silící hlas strachu v každém z nás. Prozatím ho nevyvolávají strmé skalní srázy, ty jistě přijdou, cíl je v nadmořské výšce 2 200 m, ale míjéně zbrzdovací odbočky ze silnice. Ujeli jsme teprve několik kilometrů a už jsme minuli tři. Nejdříve asfalt, potom drobný štěrk a na konci plastové pružné nárazníky. Podél masivní betonová svodidla. Takový plně naložený nákladák, jako jede za námi, to musí být při přehrátkách brzdách horší než lavina!

Při první další zastávce hledáme na internetu, o jaký že zážitek jsme se ochudili. Občas zde přší, takže se tu do určité míry daří zemědělství. Dopravné fotografie ovšem příliš zeleně nezobrazují. Hlavními pěstovanými plodinami jsou granátové jablko a vonný kadidlovník, z jehož pryskyřice se dělá aromatické kadidlo, jež je dnes i surovinou pro luxusní parfémy.

Vnoří-li se člověk do pohoří Al Hadžar, nejvyššího horstva na Arabském poloostrově, zdá se mu, jak všude okolo ční jeho jednotlivé štíty, že nemá konce. Táhne se podél celého Ománského zálivu a v pobřežních rovinách také končí. Zde, od hlavního města Mascatu směrem k hranicím se Spojenými arabskými emiráty, se má podle informací o zemi rozkládat jedna z jejích nejurodnějších zemědělských oblastí. Blízkost moře a hradba hor na opačné straně mají vytvářet příznivé podmínky pro pěstování plodin, zejména banánů. Ale podle toho, jak plantáže a zahrady vypadají, jak je většina z nich zpustlých, jde víceméně o minulost. Bývalí zemědělci zvolili jistější a výnosnější obživu v průmyslu a ve službách, neodolali nabídkám, které nabízí rozlehlá muscatská aglomerace. Jejich dílničky a nové domy na bývalých polích ji dále rozšiřují. I to je obraz a současnost bohatého Sultanátu Omán.

JAKO NA CESTĚ K PÓLUM

V našem putování po rostlinných a živočišných společenstvech, tzv. biomech, charakteristických pro jednotlivé části Zeměkoule, opustíme tropické opadavé pralesy, jež jsme navštívili v minulém čísle; milovými kroky se vydáme do oblačných výšek – poznávat horskou přírodu. Necharakterizuje ji jednotný biom, ale více typů v závislosti s nadmořskou výškou i zeměpisnou šířkou. Většina horských pásem má vzhledem k vzájemné geografické izolovanosti, obdobně jako ostrovy, vysoký podíl endemických druhů, tedy takových, jež se nevyskytují nikde jinde.

Stoupat na horský hřbet je tak trochu jako se vydat k pólu. S gradující nadmořskou výškou se vegetace víc a víc přizpůsobuje životu v chladu a silném proudění vzduchu. Listnáče střídají jehličnany, aby i ty byly nahrazeny travními a vřesovištními společenstvy. Na vrcholcích nejvyšších hor nedokáže existovat téměř nic. Jedinou formou života jsou zde lišejníky pokrývající skály a mikroorganismy, například bakterie, které dokáží žít i pod sněhem. To základní o horské přírodě jsme si řekli, pojďme soutěžit!

- 1 Symbolem horské květeny je: A/ kamzičník rakouský – B/ hořec panonský – C/ plesnivec čili protěž alpská?
- 2 Typickým horským zvířetem v euroasijské části plzeňské zoologické zahrady je: A/ zubr – B/ irbis čili levhart sněžný – C/ tygr usurijský?
- 3 Rozsáhlá botanická expozice světových hor byla v zoologické a botanické zahradě otevřena: A/ v roce 2010 – B/ 2016 – C/ taková expozice zde neexistuje.
- 4 Jak se souhrnně nazývají vysokohorské rostliny: A/ netřesky – B/ nanismy – C/ alpinky?
- 5 A toto je pro vás určitě otázka bez nápovědy:
Jak se jmenují nejvyšší evropské hory a nejvyšší hora v nich?

Odpovědi zasílejte na adresu: hykes@plzen.eu, (nezapomeňte uvést poštovní adresu) nebo: ZOO a BZ m. Plzeň Pod Vinicemi 9 301 00 Plzeň a těšte se na zajímavé knihy o přírodě!

Letošek symbolizuje „lékař stromů“

Ptákem roku 2017 vyhlásila Česká společnost ornitologická (ČSO) datla černého – známého „lékaře stromů“. Chce tak obrátit pozornost veřejnosti k lesům a zdůraznit potřebu zachování odumírajících a mrtvých stromů nejen v lesních porostech, ale též v městských parcích a zahradách. Na rozdíl od mnohých jiných ptačích druhů se můžeme s datlem potkávat stále častěji, protože se dokáže sžít s člověkem.

Datli jsou přes svou velikost – měří skoro půl metru – poměrně nenápadní. K životu potřebují staré stromy – hledají v nich potravu a současně v nich hnízdí. Jsou příkladem ptačí věrnosti. Mláďata se od rodičů příliš daleko nestěhují a vytvořený pár žije a hnízdí spolu po řadu let. Ptáci se dožívají úctyhodného věku až přes 25 let.

Abyste datli dostali za hmyzem i do nejužších chodbiček hluboko uprostřed kmenů, mají vyztužený dlátovitý zobák a dlouhý jazyk dokáží vypláznout daleko dopředu. Ve spojení s harpunovitými háčky na jeho špičce a lepiivými slinami jde o dokonalý lovecký nástroj.

(os)

Foto Karel Makoň

ZOOTRHY PLZEŇ V ROCE 2017

se konají v Kulturním domě Peklo v Pobřežní ulici v termínech:
17. 6., 29. 7., 9. 9., 7. 10., 4. 11., 2. 12.

Prodej, nákup a výměna terarijních živočichů, exotických rostlin, krmiv, chovatelských potřeb a literatury. Jejich přejímka od 6 do 9 hod.
Cena stolu 100 Kč. Rezervace: 777 578 676.

Jak získat časopis IRIS

Časopis si je možno předplatit formou úhrady poštovního. Poplatek za posílání čtyř čísel činí 60 Kč. Částku lze uhradit poštovní poukázkou, kde nezapomeňte uvést účel platby – PŘEDPLATNÉ IRIS, nebo bankovním převodem. V tomto případě je třeba sdělit jméno a adresu objednavatele. Na poštovní poukázce musí být vždy uvedena adresa: ZOO a BZ Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň.

Časopis lze získat též v jeho distribučních místech:

V Plzni na adrese vydavatele, v Akva tera na Palackého tř. 5 a dále na radnici, v městském informačním centru na nám. Republiky, na Krajském úřadu Plzeňského kraje, v Národním institutu pro další vzdělávání v Čermákové ul. 18, ve Studijní a vědecké knihovně PK a na obvodních úřadech Plzeň 1 až 4.

V Karlových Varech na Krajském úřadu Karlovarského kraje, magistrátu města, v Národním institutu pro další vzdělávání v Západní 15 a ve Stanici mladých přírodovědců ve Staré Roli.

V Chebu v Domě dětí a mládeže Sova.

Časopis lze získat i ve většině střediskových knihoven v Plzeňském a Karlovarském kraji.

Do základních a mateřských škol v Plzeňském a Karlovarském kraji je IRIS distribuován prostřednictvím obcí s rozšířenou působností.

*Návštěvnícký servis***ZOOLOGICKÁ A BOTANICKÁ ZAHRADA****MĚSTA PLZEŇ**

otevřena denně duben – říjen od 8 do 19 hod.

(pokladny do 18 hod.)

Vstupné: dospělí 150 Kč, zlevněné 110 Kč.

Děti do tří let vstup zdarma.

Rodinné vstupné: dva dospělí + dvě děti 450 Kč.

Parkoviště 50 Kč. Společné vstupné ZOO a BZ + DinoPark:

dospělí 220 Kč, zvyhodněné 150 Kč, rodinné 690 Kč.

Pernamentky ZOO a BZ – rodinná (dva dospělí, dvě děti 1 500 Kč).

V pondělí senioři v ZOO a BZ 30 % sleva!

Psi do ZOO a BZ přístup nemají!

AKVA TERA Palackého tř. č. 5

Denně od 10 do 19 hod., vstupné: dospělí 40 Kč, zlevněné 20 Kč.

Poslední vstup v 18,30 hod.

**Pro opakované návštěvy ZOO a BZ
i AKVA TERA využijte výhodných permanentek!**

Zoologická a botanická zahrada města Plzeň

Pod Vinicemi 9, 301 00 Plzeň

tel.: 378 038 325

<http://www.zooplzen.cz> e-mail: zoo@plzen.eu

Aktuální kulturní akce také na: www.iris-zooplzen.cz

facebook: Zoo Plzeň, Sdružení Iris

PŘIJĎ SI PRO NÁS
DO ZOO!

AUTOCENTRUM TA

Jediný autorizovaný prodej a servis v Plzni
specializující se exkluzivně na vozy ŠKODA

JEDEME
V TOM
SPOLU

PRODEJ & SERVIS

Plzeň, Tylova 70, www.autocentrumta.cz